

Maj je mesec, ko se dnevi daljšajo, sonce topleje greje in oljkarji opazujemo cvetne nastavke. To so pokazatelji pravilnega pristopa v

nasadu in lahko tudi prvi pokazatelji letošnje sezone. Zavedamo se, da je do obiranja potrebno postoriti še veliko in v glavnem zelo pomembna opravila,

da pa bodo slednja dobro opravljena, bodo poskrbeli v prvi vrsti strokovnjaki, ki nas bodo obveščali tudi z tiskano besedo v naši OLJKI.

DNEVI OLJK

Korte, sobota 2. junij in Cetore, nedelja 3. junij 2001

PRIREDATEV SO OMOGOČILI IN PODPRILI:

Občina IZOLA

Mestna občina Koper

Občina Piran

Projekt Oleum nostrum - Phare

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS

A banka Koper • Javno podjetje komunala Izola • Kmetijska zadruga Agraria Koper • Kmetijsko veterinarski zavod Nova Gorica (KSS Koper, Center za oljkarstvo)
Krajevna skupnost Korte • Labs s.p. • Mak - Arhaica Koper • Urad vlade RS za informiranje • Vinakoper d.o.o • Znanstveno raziskovalno središče RS Koper

IZ VARSTVA OLJK - GLAVNA SEZONA VARSTVA OLJK

VARSTVO MLADIH OLJČNIH NASADOV,

EKOLOŠKA OSVEŠČENOST PRI UPORABI SREDSTEV ZA VARSTVO

Matjaž JANČAR, univ.dipl.ing.agr. - spec. za varstvo rastlin / KVZ Nova Gorica, KSS Koper, tel.: 630 40 60

Kot prva izmed "vidnih" škodljivk oljke se je tudi v letošnjem letu v oljčnikih pojavila *oljčna bolšica*. Vatasti zapredki oljčne bolšice na cvetnih brstih oljke delujejo sicer zelo zastrašujoče, vendar služijo le varovanju mladih bolšic pred zunanjimi vplivi. V bistvu gre le za "lepotno napako", ki kmalu izgine. Sicer pa so oljčne bolšice redno prisotne v naših oljčnikih, vendar praktično ne povzročajo škode. Zatiranje ni potrebno saj ima oljčna bolšica veliko naravnih sovražnikov, ki držijo škodljivca pod pragom škodljivosti. Z rezjo uravnavamo zračnost in osvetlitev krošnje, kar negativno vpliva tudi na škodljivca. Nekateri jo celo zamenjujejo z oljčnim moljem in po nepotrebnem škropijo oljke z neselektivnimi insekticidi (zelo širok spekter delovanja), ki povzročijo veliko več škode kot koristi, saj se v tem času v oljčnikih nahaja tudi veliko število koristnih žuželk kot so na primer ličinke polonic in tenčičaric, sicer dobro znanih naravnih sovražnikov oljčnega molja in kaparjev na oljkah. **S takim nepremišljenim in nepotrebnim škropljenjem lahko torej uničimo koristne žuželke v oljčnikih, s tem porušimo naravno ravnotežje med škodljivci in njihovimi sovražniki ter tako naredimo optimalne pogoje za prereznožitev škodljivcev npr. oljčnega mediča.**

Oljčna bolšica - v naših razmerah ne potrebuje varstva (VV)

Že od sredine meseca aprila se v naših oljčnikih pojavljajo tudi metuljčki prvega rodu *oljčnega molja*, katerega spremljamo s pomočjo feromonskih vab. Izleganje ličink te generacije sovпада z začetkom cvetenja oljk. Kot je bilo napisano že v prejšnji številki Oljke, lahko proti omenjenemu rodu ukrepamo z **biološkim pripravkom Delfin WG**, ki je popolnoma nestrupen za koristne živali, ki se nahajajo v krošnji oljk in z njim škropimo v začetku cvetenja oljk. **Tako škropljenje lahko opravimo tudi v sklopu integrirane pridelave oljk, dovoljeno pa je tudi pri ekološkem kmetijstvu.**

Naslednji rod oljčnega molja, ki je tudi najbolj škodljiv, se pojavlja v mesecu juniju, ko se izlegle ličinke zavrtajo v plodiče in objedajo še neolesenelo koščico. Za morebitno škropljenje v sklopu integriranega varstva lahko uporabimo

selektivne insekticide iz skupine zaviralcev oziroma spodbujevalcev razvoja žuželk kot so: **Du-dim SC 48, Sonet 10 EC** ali **Mimic**. Pri klasičnem varstvu oljk lahko proti škodljivcu ukrepamo s sredstvom **Perfekthion**, ko plodovi oljk dosežejo velikost pšeničnega zrnja.

Izkušnje iz leta 2000 kažejo, da škropljenje v cvet z **Delfinom** močno zmanjšuje pojav drugega rodu škodljivca, tako da proti temu sploh ni bilo potrebno ukrepati.

Tretji rod oljčnega molja dela škodo na listih oljke, kjer gosenice tudi prezimijo in je glede varstva povsem nepomemben.

Do pojava oziroma ukrepanja proti najpomembnejši škodljivki oljk *oljčni muhi* je še kar nekaj časa. Po večletnih izkušnjah se na zgodnejših legah prve muhe pojavijo sredi meseca julija, medtem ko sledi glavni pojav muhe kasneje v avgustu in septembru, ko je tudi glavna sezona zatiranja škodljivke. Lanska mila zima je bila vzrok, da se je muha v večjem številu pojavljala še v oktobru in novembru. Kot zanimivost naj omenim, da je muha letela še v zimskih mesecih letošnjega leta. Za osvežitev znanja bi navedel le nekaj značilnosti glede varstva pred škodljivko. Let oljčne muhe spremljamo s pomočjo rumenih lepljivih plošč ali feromonskih vab, ki jih namestimo na južni oziroma zaveterni strani krošnje oljke v višini glave človeka. V kolikor imamo v nasadu namizne oljke - primer ascolana, namestimo vabe na slednje, saj se na njih muha pojavlja prej in navadno v večjem številu. Pri preventivni metodi varstva oljk pred oljčno muho, ki sodi tudi v sklop integrirane pridelave oljk, znaša prag škodljivosti (ulov škodljivca po katerem ukrepamo s škropljenjem) dve ulovljeni muhi na eni vabi v enem tednu. Bistvo metode temelji na uporabi proteinskih vab (funkcija privabljanja muhe) zastrupljenih z dodatkom insekticida. V praksi tako uporabimo hidroliziran protein **Buminal** v 1% koncentraciji in insekticid **Perfekthion** v 0,15% konc. Z omenjeno škropilno brozgo poškopimo le nerodni del krošnje in debla na južni strani drevesa. V povprečju uporabimo le 0,1 do 0,2 l škropiva na drevo. Bistveno je, da škropimo predno muha odloži jajčeca v plod oljke. Škropljenja ponavljamo na približno 14 dni oziroma ob naslednjem ulovu muh na rumeni lepljivi plošči. V primeru obilnejših padavin (15 l/m²) moramo škropljenje zaradi izpiranja vabe obvezno ponoviti. Letno tako lahko opravimo tudi šest škropljenj, vendar je kljub temu uporaba insekticida in s tem vpliv na okolje, človeka in koristne živali v oljčnikih mnogo manjši kot pri **kurativni oziroma klasični metodi škropljenja** po celi krošnji, kjer kot insekticid uporabimo **Perfekthion** ali **Lebaycid** v priporočenih odmerkih. Klasično metodo varstva lahko tako uporabimo, ko je več kot 10% plodov okuženih z žerkami oljčne muhe, oziroma je bilo zamujeno škropljenje po prej omenjeni preventivni metodi. Pri klasični metodi se moramo strogo držati predpisanih odmerkov škropiva in karenc (čas od zadnjega škropljenja pa do pobiranja plodov), saj obstaja

Payje oko - bolezen, ki nam dela vse preveč preglavice (VV)

možnost ostankov uporabljenega insekticida v plodovih oljk in kasneje v oljčnem olju. Pri preventivni metodi, ki jo uporabljamo v integriranem varstvu je ta možnost praktično izključena.

Razveseljivo je, da se zadnja leta vse več oljkarjev vključuje v integrirano oziroma okolju prijaznejšo pridelavo oljk in tako pomaga pri varstvu našega že tako preobremenjenega in onesnaženega okolja. Z omenjeno metodo lahko uporabniku ponudimo olje brez morebitnih ostankov fitofarmaceutskih sredstev, nenazadnje pa zaščitimo tudi nas same kot izvajalce škropljenj v oljčnikih.

V nadaljevanju bi nekaj prostora namenil tudi **varstvu mladih oljčnih nasadov**, ki se nekoliko razlikuje od varstva oljk v rodnosti. V mladih nasadih (do vstopa oljk v rodnost) lahko varstvo pred najpomembnejšima škodljivcema oljk, **oljčno muho** in **oljčnega molja**, popolnoma zanemarimo. V skupino pomembnejših škodljivcev mladih nasadov štejemo **oljčnega jajčastega rilčkarja**, **molja mladih poganjkov (margaronija)** in **jesenovega škržata**.

Omenjeni škodljivci delajo škodo tudi na starejših oljkah vendar je tam škoda praviloma zanemarljiva in škodljivcev ni potrebno zatirati. Navadno živijo v krošnji v ravnovesju z naravnimi sovražniki in ne prihaja do njihovih prerazmnožitev. Drugačno je stanje pri oljčnih sadikah, saj lahko poškodovani listi in poganjki zavrejo vstop oljke v rodnost oziroma povzročajo težave pri formiranju gojitvene oblike oljke.

Bistvo varstva mladih oljčnikov je natančno pregledovanje sadik in takojšnje ukrepanje proti škodljivcu. Pravočasni ukrepi se nam v naslednjih letih dobro obrestujejo.

Oljčni jajčasti rilčkar je črn hrošč rilčkar velik od 6-8 mm objeda mlade liste in poganjke v zelo značilni obliki polkroga predvsem ponoči, medtem ko so podnevi skriti v tleh. Varstvo navadno ni potrebno, sicer pa je zelo težavno zaradi mobilnosti hrošča. Hrošča lahko zelo elegantno uničujemo tako, da na spodnji del sadike in oporne (okoli obeh!) namestimo lepilni trak ali premažemo z lepilom, da se hrošči ujamejo. Možno je tudi škropljenje in sicer zelo zgodaj zjutraj, ko so hroščki še na oljki. V poštev bi lahko prišla zelo strupena insekticida kot sta Gusathion ali Thiodan, vendar z vsemi z vsemi na začetku članka omenjenimi negativnimi vplivi.

Samice **molja mladih poganjkov** odlagajo jajčeca na spodnjo stran listov. Iz njih se izležejo zelene gosenice, ki objedajo mlade lističe in jih značilno zapredujejo. Izjemoma lahko objedajo tudi plodove. Škodljivec je v naših oljčnikih prisoten

od aprila do oktobra, s tem da največ škode povzroči v avgustu in septembru.

Glavni problem pri škodljivcu predstavlja **dovolj zgodnje odkrivanje in ukrepanje proti gosenicam**. Te lahko ob zanje ugodnih vremenskih pogojih v nekaj dneh objedo vse vršičke na oljčni sadiki. To navadno opazimo, ko se vrnemo iz poletnega dopusta in je za ukrepanje proti škodljivcu že prepozno. Ob močnejšem napadu škodljivca je tako priporočljivo škropiti z že prej omenjenim biološkim pripravkom **Delfin WG** ali spodbujevalcem razvoja žuželk **Mimicom**, ki sta priporočena tudi v integriranem varstvu oljk in ne delujeta škodljivo na koristne žuželke. Na molja oljčnih poganjkov delujejo tudi sredstva, ki jih uporabljamo proti oljčni muhi.

Jesenov škržat je pojoči škržat velik do 18 mm. V oljčnih nasadi se pojavlja skozi vse poletje. Škodo povzroča odrasla samica, ko z močnim leglom zareže v vejico oljke in vanjo odlaga jajčeca. Poškodbe so zelo neugodne predvsem na mladih oljkah, saj se zaradi globokega vreza del vejice nad tem mestom lahko celo posuši. Druga nevarnost, ki nastane ob vrezu v oljčno vejo je tudi ta, da v poškodovano vejico lahko odloži jajčeca osica - *Thomasiniana oleisuga*. Ličinke omenjene ose vrtajo rov v oljčni vejici, kjer povzročijo sušenje le te.

Varstvo pred škodljivcem ni predvideno in upravičeno. Sicer bi bilo izredno težko izvedljivo zaradi izredne mobilnosti škržata. Posušene vejice enostavno izrezujemo.

EKOLOŠKA OSVEŠČENOST PRI UPORABI SREDSTEV ZA VARSTVO RASTLIN

Dejstvo je, da se danes kmetijstvo obravnava tudi kot pomemben vir onesnaževanja okolja in kmetijskim proizvajalcem se postavljajo jasne zahteve po pridelovanju zadostnih količin kakovostne hrane, vendar brez škodljivih vplivov na okolje. Kot pomembne onesnaževalce okolja se v zadnjem času omenja predvsem pesticide. Po Zakonu o zdravstvenem varstvu rastlin (Uradni list RS 82/94) se pri nas uporablja širši izraz fitofarmaceutska sredstva (FFS), med katere spadajo tudi pesticidi. Negativno obravnavanje pesticidov je največkrat povezano z zelo tendencioznim in nestrokovnim poročanjem v medijih. K boljšemu razumevanju tematike bi vsekakor pripomoglo nepristransko obveščanje in izobraževanje ljudi. Izobraževanje pridelovalcev hrane predvideva že zgoraj omenjeni zakon, po katerem bodo morali imeti vsi tržni pridelovalci rastlin za prehrano ljudi in živali v Sloveniji opravljen **preizkus znanja s področja varstva rastlin**. Naj seznanim oljkarje, da bomo pri KVZ Nova Gorica z omenjenim izobraževanjem pričeli v letošnjem oktobru. Pri intenzivni, ekonomsko upravičeni proizvodnji oljk si varstva oljk brez uporabe FFS ne moremo predstavljati. Zaradi samih genetskih lastnosti oljke in pedoklimatskih razmer v Slovenski Istri uporaba teh še zdaleč ni tolikšna kot pri ostalih gojenih rastlinah. Izkoristimo torej dane možnosti, ki nam jih ponuja oljka sama in naše okolje ter uporabimo FFS, ko je to resnično potrebno in upravičeno. Okoljska etika naj se tako razvija na temelju moralnih vrednot pozitivno naravnane razmerja posameznika do soljudi, živali, rastlin in nežive narave.

Letošnje zasaditve novih oljčnikov

Irena VRHOVNIK, univ.dipl.ing.agr., Svetovalka za sadjarstvo in oljkarstvo / KVZ Nova Gorica, KSS Koper, tel.: 677 25 03, 631 04 78

Letos je bilo posajenih manj novih nasadov

Ocenjujemo, da je bilo posajenih cca 12 000 oljčnih sadik, kar je polovico manj kot prejšnje leto.

V občini Piran in Izola so že bili razpisi za regresiranje sadik, za nasade večje od 0,2 ha v občini Koper pa bo razpis predvidoma v jeseni.

V občini Piran je bilo regresiranih 754 sadik (cca 3 ha), v občini Izola pa je oddanih vlog za 1019 sadik (cca 4 ha). V Koprski občini ocenjujemo, da je večjih oljčnikov od 0,2 ha že posajenih za cca 6 ha, v Brdih cca 2 ha, na Goriškem pa cca 1 ha.

Precejšnje število sadik (polovica) je bilo posajenih v manjših nasadih za samooskrbo.

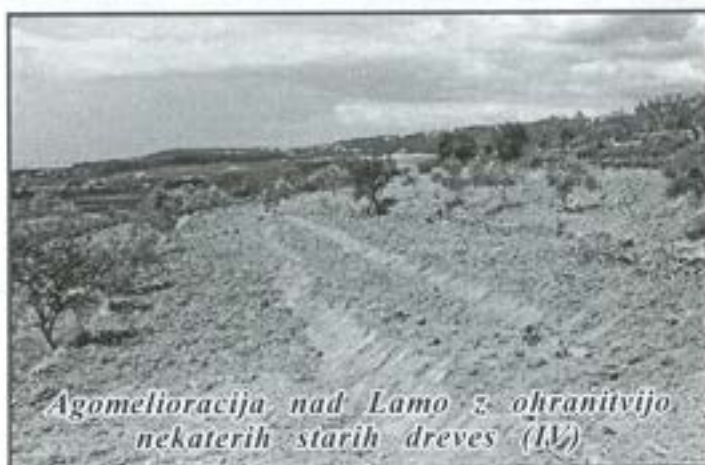
Letošnja agromelioracija na Lucanu z vzorno izvedenim terasiranjem. (IV)

Poleg občinskih regresov za sadike bo možno pridobiti tudi republiško finančno pomoč za zasaditev novih oljčnikov. Pričakujemo, da bo razpis izšel ta mesec. Potrebno pa je pripraviti vso potrebno dokumentacijo in izpolniti obrazce s podatki o kmetiji.

Vsi zainteresirani se oglasite čim prej na kmetijski svetovalni službi, kjer boste dobili podrobnejše informacije!

Letošnja zasaditev v Liminjani z ureditvijo že obstoječih teras. (IV)

Agromelioracija nad Lamo z ohranitvijo nekaterih starih dreves. (IV)

In kje so vzroki za toliko manjšo zasaditev novih oljčnikov v letošnjem letu?

Najpomembnejši razlog je letošnje izredno dolgo in izdatno deževno obdobje, ki je močno otežilo pravočasno pripravo zemljišča. Vedno težje pa je pridobiti zemljišče za nove nasade v zakup, saj je vedno manj prostih zemljišč. Veliko je zapuščenih privatnih zemljišč zaradi neurejenega lastništva ali majhnosti parcel, ki ne omogočajo racionalne obdelave.

Za napravo nasadov v letu 2002 se moramo pripraviti čim prej

Agromelioracijo je najbolje izvajati poleti, ker se nam obeta lepo sončno vreme v izobilju. Ne pozabimo, da je potrebno urediti tudi ustrezno dokumentacijo. Če imamo površino že v zakupu, je potrebno pridobiti tudi soglasje za oljčnik.

SIPS

Slovenska Integrirana Pridelava Sadja

Ministrstvo za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano daje finančno podporo za integrirano pridelavo sadja v višini 60 000 sit po hektarju.

V lanskem letu je bilo prijavljenih 23 oljkarjev, v letošnjem letu pa 44. Želeli pa bi si, da bi bilo še več oljčnikov vključenih v SIPS. To je okolju prijazna pridelava, ki je prijazna tudi do oljkarja.

Škodljivim vplivom pesticidov je pridelovalec najbolj izpostavljen, z zmanjšanjem le teh in z izborom okolju bolj prijaznih, pa ščiti tako svoje zdravje kot zdravje potrošnika. Integrirana pridelava se tudi lažje trži, saj je osveščenost potrošnika vedno večja.

Vsi, ki bi se naslednje leto želeli vključiti v SIPS, lahko dobite podrobnejše informacije na KSS KOPER. (IV)

Agromelioracije na terenih z omejenim pristopom velikih strojev

Lovrečič Valter, oljkar, član UO DOSI

Oljkarji smo najnujnejša spomladanska dela v oljčnikih opravili. Tisti najbolj pridni so že nekajkrat dognajili in okopali oljčne sadike. Kako je to opravilo pomembno zlasti v mlajših oljčnih nasadih, je bilo že nekajkrat opisano. Sedaj z užitkom spremljamo razvoj cvetnih nastavkov na rodnih vejah naših oljk in se veselimo v pričakovanju bogate letine ter obilici dobrega oljčnega olja.

Sedaj nastopi čas, ko morajo tisti oljkarji, ki nameravajo širiti ali obnavljati svoje oljčne nasade začeti pripravljati teren za agromelioracijo. Pomen kvalitetno opravljenih zemeljskih del za nov nasad je bil tudi že nekajkrat opisan od strani ga. Vesel V. in ga. Vrhovnik I. Pred začetkom zemeljskih del oz. agromelioracije je potrebno pripraviti še kup dokumentacije. Če nismo lastniki zemljišča, je potrebno pridobiti zakupno pogodbo od SKZG RS, ki ima svojo izpostavo na sedežu KZ Agrarie v Kopru. Postopki za pridobitev zemljišča v dolgoletni zakup so dokaj dolgi, zato je najbolje, da se zadeve lotimo čimprej. Ko jemljemo zemljišče v zakup je potrebno paziti, da znotraj našega zemljišča ni kakšne male parcele, katere lastniki živijo npr. v Italiji, Ameriki ali Kanadi. Take stvari povzročijo dodatne komplikacije, če se potegujemo za subvencije s strani MKGP. Poleg tega moramo opraviti še ogled na terenu s strokovnjakom KSS (Kmetijsko svetovalne službe) ter pridobiti dokazilo o namembnosti zemljišča od ustreznih občinskih organov, kakor tudi, da zemljišče ni v denacionalizacijskem postopku.

Sedaj, ko imamo v žepu vso potrebno dokumentacijo, moramo odvzeti vzorec zemlje za kemično analizo zemljišča, na katerem želimo postaviti nov oljčni nasad. Jemanje vzorca zemlje je zelo pomembno opravilo, saj z njim ugotovimo, kakšnih kemičnih elementov primanjkuje našim tlem. Da dobimo natančen podatek o založenosti tal, je potrebno vsaj 20-krat sondirati na zemljišču, tako da dobimo dovolj dober povprečen vzorec. Na osnovi analize tal sedaj opravimo založno gnojenje. Mineralno gnojilo (PK) je najbolje rastrestiti po površini zemljišča s traktorskim trosilcem, saj ga tako najbolj enakomerno razporedimo po vsej parceli. Gnojila za založno gnojenje naj ne bi vsebovala dušika (N).

Nekako v tem obdobju moramo tudi najti izvajalca del za rigolanje (globinsko oranje) ali prekopavanje terena. **Najbolj pomembna stvar v celi zadevi je, da tla v celoti, do globine 80 cm prerahljamo.**

Le tako bodo naše oljčne sadike lepo razvile koreninski sistem. Z močnim koreninskim sistemom bodo tudi naše sadike lepo napredovale ter nam bogato rodile. V globoko prerahljanih tleh, razvijejo sadike zlahka korenine, tako da jim ni problem prestatu sušo, kakršna je bila lansko leto.

V zadnjih letih je postalo moderno samo izkopati večje luknje, kamor bomo posadili sadike. Vendar je pomembno poudariti, da to početje ni v redu. Najkasneje v 10-ih letih se začena poznati razlika med sadikami, kjer je bila opravljena agromelioracija po vsem terenu in med sadikami,

kjer so bile izkopane samo sadilne luknje. Sadike, kjer je bil prerahljan ves teren, bodo večje, močnejše, imele bodo večji letni prirastek, večji pridelek, kar pa pomeni tudi boljšo dolgoletno finančno plat. Za denar, ki ga namenimo agromelioraciji, nam ne sme biti nikoli žal, saj nam bo to z leti vrnjeno in tudi dobro obrestovano.

Do tu se bo verjetno večina oljkarjev z menoj strinjala. Toda kaj storiti, če je agromelioracijo potrebno opraviti na terenu, z dostopom, ki ni primeren za pristop velikih strojev. Omenil sem že, da je tla za naš novi oljčnik potrebno prerahljati do globine 80 cm. Za to opravilo pa je smiselno najeti velike stroje, ki imajo veliko storilnost. Res da je delovna ura takih strojev nekaj dražja od manjših strojev, vendar je učinek, takih strojev od 3-5 krat večji od manjših strojev. Veliki buldožerji ali bagerji z motorji moči cca. 120-150 KM imajo tej moči tudi primerno težo, ki znaša okrog 20 in več ton. Poleg tega moramo misliti na kamion in prikolico, ki bo te stroje pripeljal na mesto, kjer se bo opravljala melioracija. Ali bo kamion imel prostor za obračanje, ali imamo na tej poti kakšen most, ki ni dovolj močan, da zdrži težo kamiona, prikolice in bagerja. V odročnejših krajih je tudi pot, oziroma cesta-preozka za delovno orodje (deska stroja) širine 3 metre.

V primeru, ko imamo dostop do parcele, kjer bi želeli opraviti agromelioracijo omejen, npr. most nosilnosti 10 ton in širina poti 2.5 metra, je dostop z velikimi stroji onemogočen. V takih primerih se lahko poslužimo kombinacije dveh manjših strojev, da pridemo do opisane globine 80 ali več cm prerahljanih tal. To storimo takole: najprej z buldožerjem (TG-50, TG-75), ki ima težo 6-7 ton, naredimo brazdo, globine cca. 40-50 cm. Takoj za tem z rovokopačem (MF 50) s težo tudi cca. 6-7 ton prekopljemo obstoječo brazdo, ki smo jo naredili z buldožerjem še za dodatnih 30-40 cm. Na opisani način nadaljujemo vse do konca naše parcele. Seveda smo teren predhodno založno pognojili. Še bolje je, če po vsaki brazdi opravljeni z buldožerjem vržemo v odprti kanal še "po eno pest" mineralnega gnojila, ki ga takoj zamešamo v tla s prekopavanjem rovokopača.

Na tak način smo tudi z malimi stroji dosegli primerno globino prerahljane zemlje, ki jo med drugim zahteva tudi KSS za uveljavljanje subvencij od strani ministrstva. Slaba stran tega je, da moramo istočasno dobiti na našo njivo dva stroja, kar podraži postopek melioracije.

Zaželeno je, da agromelioracijo zaključimo najkasneje do sredine oktobra, saj se po tem obdobju prične v naših krajih deževno obdobje, katero onemogoča zemeljska dela. Če smo z zemeljskimi deli zaključili, kot je opisano, nam bodo tla čez zimo globoko pomrznila in spomladi bomo imeli rahlo in prezračeno zemljo pripravljeno za sajenje mladih oljčnih sadik.

Veliko zanimanja za izobraževanje

Irena VRHOVNIK, univ.dipl.ing.agr., Svetovalnica za sadjarstvo in oljkarstvo / KVZ Nova Gorica, KSS Koper, tel.: 677 25 03, 631 04 78

*Znanje je skrit zaklad, ki tat ga ne doseže.
Zmeraj navdaja te s posebno srečo.
Čeprav razdajaš drugim ga, narašča.
Še ko sveta je konec, ne premine.
Kralji, ljudi, ki imajo ta zaklad, ne zaničujejte!
Kdo sploh bi mogel z njimi tekmovati.*

Izbor iz sanskriške lirike

Oljkarji se pridno udeležujejo predavanj in tečajev in se zavedajo, da je izobraževanje potrebno. Znanje nam pomaga, da z manj dela pridelamo liter olja na lažji način.

Svetovalci v Kmetijsko svetovalni službi s sodelovanjem s Centrom za oljkarstvo smo tudi letos izvedli pester program izobraževanja. Ugotavljamo pa, da so želje oljkarjev po izobraževanju še večje. To je seveda razveseljivo, saj so le redki nasadi pravilno strokovno oskrbovani in nas čaka še veliko dela.

V zimsko spomladanskem času smo izvedli:

Predavanja:

- Vzroki nizkih pridelkov v naših oljčnikih (Pobegi)
- Integrirana pridelava sadja in oljk (Pobegi in Nova vas)
- Najpogostejše napake v mladih oljčnih nasadih (Brda)
- Oljka -rastlina naših krajev (Labor)
- Oljka in oljčno olje z degustacijo (za društvo kmečkih žena iz Idrije in za srednjo turistično šolo iz Koroške)

Demonstracije:

- Demonstracija rezi oljk (Brda)

Tečaji:

- **Tečaj oljkarstva**, ki obravnava: zahteve oljke, sorte, napravo nasadov, varstvo, ekonomiko, kvaliteto oljčnega olja in ekskurzijo z ogledi nasadov in proizvodnjo sadik
- **Tečaj degustacije oljčnega olja**, kjer se tečajniki spoznajo s teoretičnimi osnovami degustacije in dejavniki kvalitete. Poudarek je na praktičnem delu, kjer se s poskušanjem učijo prepoznavati napake in kvalitete različnih oljčnih olj.
- **Kratki tečaj rezi**, ki obsega teoretični del (predavanje) in demonstracijo rezi na dveh lokacijah v dveh popoldnevih. Tečajniki se seznanijo z najpomembnejšimi osnovami rezi.

Tečajniki rezi na delu; (IV)

• Obsežnejši tečaj rezi -25 urni

obsega teoretični del tako kot prejšnji tečaj, posebnost pa je izvedba praktičnega dela. Tečajniki so razdeljeni v več skupin. Vsako skupino s po največ 7 tečajnikov vodi inštruktor rezi.

Tudi letos smo imeli 6 skupin tečajnikov. Program izpeljemo spomladi v 6 dopoldnevih ali popoldnevih, začetek septembra pa si ogleđamo rezultate našega dela in izvedemo rez bohotivk.

• **Osvežitveni tečaj rezi** je namenjen vsem, ki že obvladajo osnove rezi in želijo svoje znanje obnoviti. Na dveh različnih lokacijah, v dveh popoldnevih režemo drevesa, ki zahtevajo čim več znanja.

Vsi ti tečaji so že nekaj let naša vsakoletna naloga in so vsi dobro obiskani. Izvedeni so bili v Slovenski Istri.

Do konca leta bomo izvedli:

Predavanja:

- **Oljčna muha in poletna rez oljk**, ki bo 12.7.2001 v Pobegih
- **Priprava na obiranje oljk**, ki bo 2.10.2001 v Pobegih. Na predavanju se bomo dogovorili tudi za **demonstracijo obiranja**.

Tečaji:

• Naprava novih oljčnikov

Zasaditev novih nasadov je zelo zahtevno delo. Pretehtati je potrebno:

- dejavnike, ki vplivajo na rast in rodnost oljke: lega, mikroklima, tla, sorte, podlage.
- dejavnike, ki vplivajo na ureditev oljčnika: konfiguracija terena, nagib, sadišne razdalje, gojitvena oblika, uporaba mehanizacije.
- dejavnike, ki vplivajo na ekonomiko pridelovanja: stroški investicije in vzdrževanje nasada, pričakovani pridelek...

Poleg teoretičnega dela s čim več praktičnimi primeri, si bomo na terenu ogledali različne naprave nasadov. Spomladi bomo imeli še prikaz količenja in sajenja.

Tečaj NAPRAVA NOVIH OLJČNIKOV je novost našega programa izobraževanja. Predvidoma bo izveden v oktobru, ker v jesensko zimskem času najpogosteje pripravljamo zemljišče za nove nasade.

Vse zainteresirane vabimo, da se prijavijo na KSS Koper, telefon 05/ 630 40 61, 630 40 60, 631 04 78

Poleg tega načrtujemo tudi enodnevno ekskurzijo v Poreč v začetku sezone obiranja, ki pri njih običajno začne že konec oktobra ali začetek novembra.

Veseli bomo tudi vaših pobud, predlogov in tudi dobronamernih kritik, da bi naš program izobraževanja v bodoče izvedli čim boljše!

Lepo obrezana oljka - kotlasta vzgoja (IV)

" Oljčno olje Slovenske Istre "

LABS - Bučar-Miklavčič Milena s.p. - Laboratorijske in proizvodne storitve, Zelena ulica 8, 6310 IZOLA, tel.: 6417-012, 6417-228. E mail: Milena.Miklavcic@guest.arnes.si

LETOS PRVIČ STEKLENIČIJO OLJA Z OZNAČBO POREKLA BLAGA

ZAKONSKE OSNOVE:

Na podlagi raziskovalnih projektov, ki potekajo v okviru Znanstveno raziskovalnega središča RS Koper v sodelovanju z LABS-om in vsakoletnega senzoričnega ocenjevanja degustacijske komisije, ki deluje v okviru Društva oljkarjev Slovenske Istre smo izdelali elaborat o zaščiti označbe porekla blaga "Oljčno olje Slovenske Istre"

PROIZVOD, ki se daje v promet z zgoraj navedeno označbo porekla blaga, je tipično oljčno olje, pridelano in predelano na območju Slovenske Istre, ki je zaradi podnebja, sestave tal in sortimenta oljk posebno oljgarsko proizvodno območje.

Urad RS za intelektualno lastnino je maja 1999 izdal odločbo, da se geografsko ime "oljčno olje Slovenske Istre" zavaruje z označbo porekla blaga in da Društvo oljkarjev Slovenske Istre lahko dovoljuje uporabo označevanja in podeljuje nalepke, če so za to izpolnjeni pogoji:

- območje pridelave in predelave mora biti v Slovenski Istri,
- količina prijavljenega olja mora odgovarjati prijavljenim oljčnikom,
- zagotovljen ustrezen sortni izbor z najmanj 20% zastopanostjo istrske belice
- vrhunska tehnologija predelave,
- kakovostni parametri, ki v svetu veljajo za "vrhunska oljčna olja".

KAKOVOSTNI PARAMETRI

Nekateri kakovostni parametri so strožji od parametrov za ekstra deviška oljčna olja, zato v tabeli podajam samo razlike v zahtevah med kakovostnimi parametri za pridobitev označbe porekla blaga **OLJČNO OLJE SLOVENSKE ISTRE** in zahtevami za ekstra deviška oljčna olja po Pravilniku o oljčnem olju:

KAKOVOSTNI PARAMETRI	OZNAČBA POREKLA	PRAVILNIK
VSEBNOST PROSTIH MAŠČOBNIH KISLIN, v ut%	≤ 0,5	≤ 1,0
PEROKSIDNO ŠTEVILO, mmol/kg	≤ 8,0	≤ 10,0
VSEBNOST CELOKUPNIH POLIFENOLOV v mg/kg olja	≥ 100	-
LINOLNA KISLINA v ut%	≤ 8,0	3,5 - 21,0

POROČILO O OPRAVLJENIH AKTIVNOSTIH V LETU 2000/2001 (sept.-maj.)

- Pripravili smo razpis za pridobitev označbe
- Predstavili smo postopek pridobivanja označbe porekla blaga novembra na Belvederu
- Imenovana je bila komisija za pridobitev označbe
- Organizirali smo oblikovanje in tiskanje nalepk
- Prevezeli in popisali smo oštevilčene nalepke v register
- Nakupili blagajno za hranjenje nalepk
- Izdelali in vezali knjigo prevzema in izdanih nalepk z označbo
- Vzorčili in analizirali
- Izdali prve nalepke

DOSEDANJI POSTOPEK PRIDOBIVANJA

V LABS-u smo delili in potem zbrali izpolnjene obrazce. V obrazcu so bili vpisani naslednji podatki:

- Ime in priimek pridelovalca
- Naslov
- Predvidena količina olja za označbo
- Predvidena količina nalepk za posamezno embalažo
- MID oljčnika
- Število in starost dreves
- Obvezno je bilo potrebno priložiti **MAPNO KOPIJO Z OZNAČENIMI PARCELAMI**

Za nepridelovalce, ki bi želeli stekleničiti olje Slovenske Istre (npr. oljarje, ki bodo prijavili več olja za označbo, kot bi ga lahko imeli glede na njihove oljčnike), je poleg mapnih kopij vseh pridelovalcev, ki bodo oljarju prodali olje, potrebno priložiti tudi **IZJAVO O PRODANI KOLIČINI OLJA** oljarni.

Komisija v sestavi: Viljanka VESEL (KVZ-center za oljkarstvo), Vanja DUJC (DOSI) in Milena BUČAR-MIKLAVČIČ (LABS, ZRS) je pregledala obrazce in za pravilno izpolnjene obrazce pripravila seznam za vzorčenje. Vzorčevali smo po prehodnem dogovoru s pridelovalcem.

Vzorčevano količino smo označili in prelepili z žigosanimi trakovi DOSI-ja. Vzorčevali smo v pet 200 mL steklenic, ena je bila oddana v senzorno analizo, druga pa na kemijsko analizo. Ostale steklenice hranimo v LABS-u zaradi ugotavljanja roka trajanja in morebitnih pritožb na rezultate analiz.

Prav tako v LABS-u hranimo register izdanih nalepk in blagajni z nalepkami.

POMANKLJIVOSTI, KI JIH JE KOMISIJA OPAZILA PRI POSTOPKU PRIDOBIVANJA

* Letos se je prijavilo 40 pridelovalcev za pridobitev označbe, vendar smo zaradi zbiranja sredstev in tiskanja nalepk pričeli z vzorčenjem šele konec januarja, ko je bila večina olja že prodana. Tako smo vzorčili le olje 8 pridelovalcev, od tega jih je 7 dobilo odločbo za pridobitev označbe porekla blaga "Oljčno olje Slovenske Istre". Pravilnik o postopku pridobivanja označbe bomo morali dopolniti, pridelovalci bodo plačali vse stroške za pridobitev označbe, kasneje pa jim bo DOSI povrnil stroške v višini, ki bo odvisna od sofinanciranja Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS za kontrolo označbe. Predvideni stroški pridobitve označbe so od 50.000-60.000,00 SIT.

VSE, KI VAS ZANIMA PRIDOBITEV OZNAČBE POREKLA BLAGA "OLJČNO OLJE SLOVENSKE ISTRE" IN VSE, KI ŽELIJO SODELOVATI NA TEM PODROČJU, VABIMO 2.JUNJA V KORTE - predvidoma ob 16.uri bo vodena okrogla miza o poreklu blaga.

LETOŠNJI PRIDELOVALCI OLJA Z OZNAČBO POREKLA BLAGA "OLJČNO OLJE SLOVENSKE ISTRE" SO:

1. Kocjančič Robert
2. Markočič Danilo
3. Carli Viktorija
4. Jevnikar Aleksander
5. Šergon Lucijan
6. Prinčič Franc
7. Bajda Beno

Prve oštevilčene nalepke označbe porekla blaga "oljčno olje Slovenske Istre" je prevzel Robert Kocjančič. Čestitamo!

REZULTATI ANALIZ OLJČNIH OLJ

Bučar-Miklavčič Milena, LABS s.p. - Laboratorijske in proizvodne storitve, Zelena ulica 8, 6310 IZOLA, tel.: 6417-012, 6417-228. E mail: Milena.Miklavcic@guest.arnes.si

SENZORIČNO OCENJEVANJE

Letos smo ocenjevali 31 vzorcev oljčnih olj. Z ocenjevanjem smo pričeli 10. aprila in zaključili 24. aprila. Člani degustacijske komisije, ki deluje v okviru DOSI-ja so: Igor JAKOMIN, Viljanka VESEL, Vasja BANDELJ, Danilo MARKOČIČ, Angelo HLAJ, Danilo STAREC, Giliola LISJAK, Saša OŽBOLT, Aleksander JEVNIKAR, Darko SEDMAK in Milena BUČAR-MIKLAVČIČ. Večina ocenjevalcev pokuša olje že od leta 1992, s pokušanjem olja je letos pričela Vasja Bandelj, vsekakor pa smo vsi med nami zelo pogrešali lani preminulega Dušana ČOKA.

Ocenjevanje je potekalo v skladu z evropskim tržnim normativom 2568/91 in slovenskim Pravilnikom o oljčnem olju.

Ugotovitve komisije so:

Oljčna olja letnika 2000 so kakovostno zelo izenačena v primerjavi s prejšnjimi letniki. Od 31 prinešenih vzorcev se samo trije vzorci niso uvrstili v kategorijo ekstra deviško oljčno olje.

Ocenjena olja so imela zelo nežen sadežni vonj, po okusu pa lahko letošnja olja ločimo v dve skupini in sicer:

- olja s komaj zaznavnimi intenzitetami pikantnosti in grenkobe
- in olja s srednjo in močno intenziteto pikantnosti in grenkobe.

Naslednje leto bi bilo smiselno razdeliti olja vsaj v dve skupini (nežno - sladkobno sadežna) in sveže grenkobno pikantna in jih ločeno ocenjevati. Dandanes se v svetovnem merilu vse pogosteje ločeno ocenjujejo naslednje skupine oljčnih olj:

- olja s šibkimi intenzitetami arom
- olja s srednjimi intenzitetami arom
- in sveže grenkobno pikantna olja.

Letošnja slabše uvrščena olja so bila brez svežine, pregreta, nekatera že žarka in zakisana.

Od 31 vzorcev se je 28 vzorcev uvrstilo v kakovostni razred ekstra deviško oljčno olje, kar je 90 % delež vzorcev.

Na sliki št. 1 so prikazani rezultati senzoričnega ocenjevanja od letnika 1992-2000.

KEMIJSKE ANALIZE

• VSEBNOST PROSTIH MAŠČOBNIH KISLIN (kislinska stopnja)

Proste maščobne kisline so posledica razgradnje olja (triacilglicerolov). Z zorenjem plodu nastaja olje in količina olja se povečuje do stopnje, ki jo imenujemo optimalna zrelost, potem pa se olje prične razgrajevati.

Na razgradnjo plodov vplivajo še: višje temperature, ki se uporabljajo v fazah predelave zaradi povečanja izplena in temperature, ki so posledica pregrevanja skladiščenih oljk v kupih. Velik vpliv na razgradnjo ima poškodovana celična struktura plodov (poškodovani, črviči plodovi) in pri predelavi predolg stik olja z vodno fazo.

Manj razgrajena olja so boljše kakovosti. Zato so olja z NIŽJO vsebnostjo prostih maščobnih kislin tudi BOLJŠE KAKOVOSTI. Ekstra deviška oljčna olja lahko vsebujejo do 1,0 % prostih maščobnih kislin.

Na sliki št. 2 vidimo, da ima vseh 31 analiziranih vzorcev vsebnost prostih maščobnih kislin pod 1,0 %, od tega kar 70% pod 0,3%.

• PEROKSIDNO ŠTEVILO

Najvišja dovoljena vrednost peroksidnega števila za ekstra deviško kategorijo je 10,0 mmol O₂/kg olja.

To je parameter, s katerim ugotavljamo ali so olja že stara, slabo skladiščena in oksidirana. Nižje vrednosti lahko pomenijo boljšo kakovost.

Med 31 analiziranimi olji letnika 2000 ni noben vzorec presegel mejne vrednosti 10,0 mmol/kg, kot je razvidno na sliki 3.

• DOLOČITVE K₂₃₂, K₂₇₀ in ΔK

To so kemijski parametri, s katerimi ugotavljamo starost, slabo skladiščenost in primešanost manj kakovostnih olj (s topili ekstrahirana, rafinirana olja). Med 31 analiziranimi olji letnika 2000 ni noben vzorec presegel mejnih vrednosti.

• SESTAVA MAŠČOBNIH KISLIN

Oljčna olja vsebujejo od 55 - 83 % enkrat nenasičene oleinske kisline (C18:1), ki je vezana na glicerol (ni prosta kislina!). Olja z višjimi vrednostmi oleinske kisline so kakovostnejša, ker se počasneje oksidirajo (postanejo kasneje žarka - se počasneje kvarijo).

Letošnja olja imajo od 72-76% oleinske kisline, izstopa vzorec olja iz Brača, ki ima 66% oleinske kisline.

Čestitamo vsem pridelovalcem prinešenih vzorcev, saj med njihovimi olji ni bilo bistvenih razlik in letos prvič ni nobenega uvrščenega v kategorijo navadno deviško oljčno olje. Oljčno vejico so si letos prislužili naslednji pridelovalci:

DUJC Vanja, FRANCA Marija, HLAJ Angel, HRVATIN Zdenko, JAKOMIN Darko, KOCJANČIČ Robert, KOCJANČIČ Renato, LISJAK Franko, LJUBETIČ Srđan, MARKOČIČ Danilo, MIHALIČ Igor, SIMONITI Dimitrij, SLAVEC Franko in ŠPACAPAN Franc.

Z vsakoletnim senzoričnim ocenjevanjem in kemijskimi analizami oljčnih olj gradimo bazo podatkov o tukaj pridelanih oljih. Ti podatki so osnova za uveljavitev označbe porekla OLJČNO OLJE SLOVENSKE ISTRE. Nosilec teh aktivnosti je DOSI v sodelovanju z degustacijsko komisijo DOSI-ja, Znanstveno raziskovalnim središčem Koper in LABS-om.

¹ DOSI, p.p.110, 6310 Izola

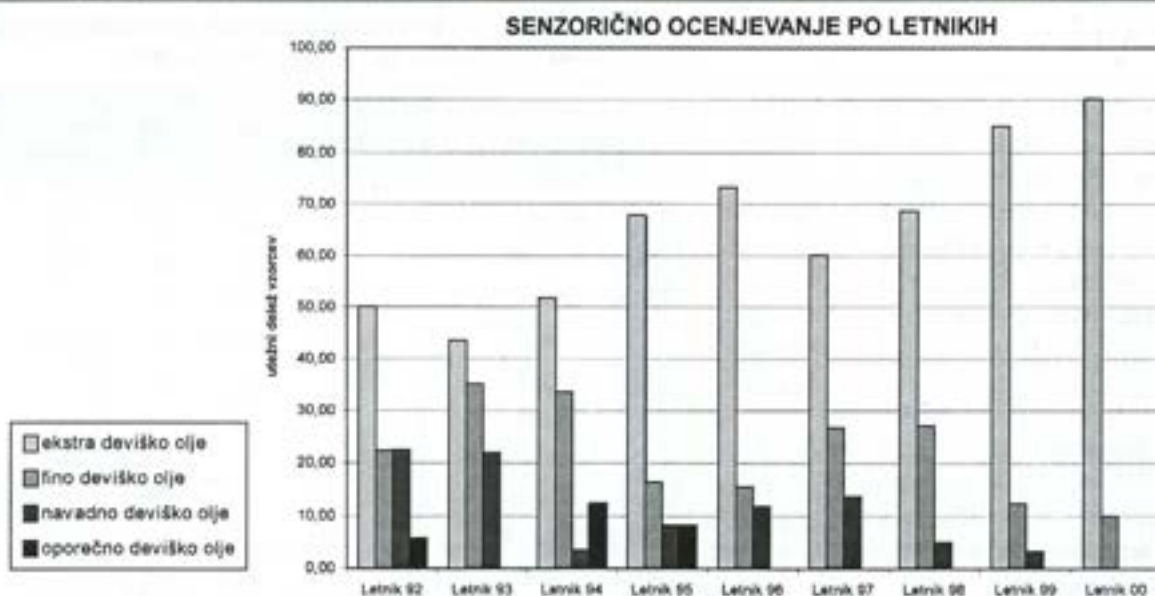
² Znanstveno raziskovalno središče RS, Koper, 6000 KOPER, Garibaldijska 18, tel. + 386 (05) 612 60 00

³ LABS s.p., Zelena ulica 8, 6310 IZOLA, tel. + 386 (05) 6417 012

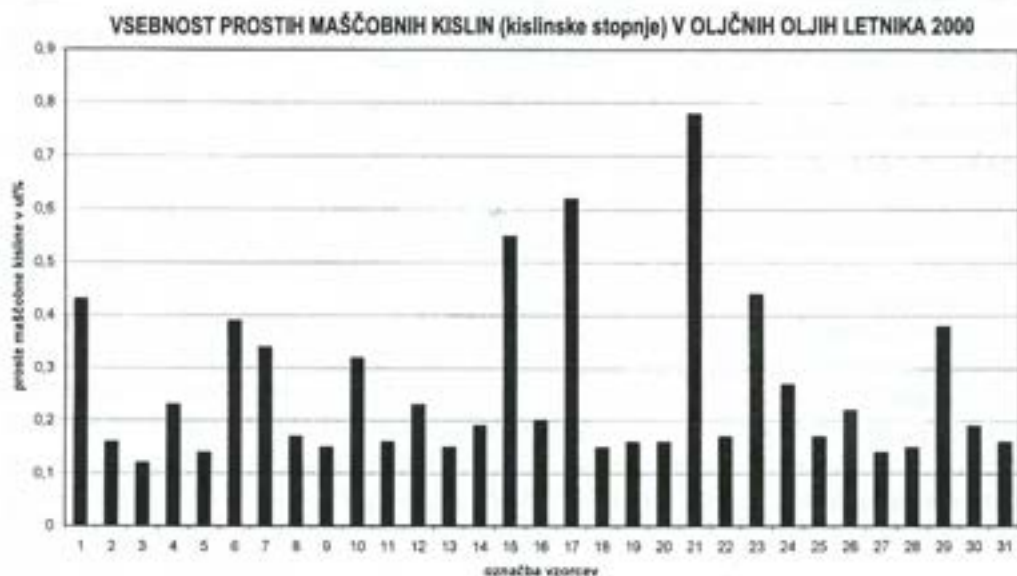
LETNIKA 2000 - KAKOVOSTNO ZELO IZENAČENA OLJA

Degustacijska komisija¹, Milena Bučar - Miklavčič^{2,1}, Bojan Butinar², Darinka Čalija²

Slika št.1:
Rezultati senzoričnega
ocenjevanja po letnikih

Slika št.2:
Vsebnost prostih
maščobnih kislin v oljčnih
oljih letnika 2000.

Slika št.3:
Rezultati določitev
peroksidnega števila v
vzorcih letnika 2000

Kakšne sorte bomo sadili ?

Viljanka Vesel, univ.dipl.ing.agr. - koordinator Centra za oljkarstvo / KVZ KSS Koper - Center za oljkarstvo, tel.: 631 32 32 / E-mail: viljanka@siol.net

Uvod

Čeprav je v svetu znanih veliko število različnih sort oljk, se v nasade v zadnjem času sadi zelo omejeno število. Tako pokrivajo na primer v Španiji kar 90 % oljčnih nasadov samo tri sorte (Picual, Arbequina, Hojiblanca), medtem ko je v Maroku razširjena skoraj 100 % ena sorta (Picholine marocaine). Ohranjanje obstoječih sort v svetu je lahko odločilnega pomena za razvoj oljkarstva. Po drugi strani je v Sloveniji kljub majhnosti prisotno kar lepo število različnih sort ali tipov oljk, med katerimi so domače in pa tudi uvožene sorte.

Na območju Slovenske Istre (Slovenije) v zadnjih letih sadimo večinoma Istrsko belico in Leccino. Pred leti smo v Centru za razmnoževanje oljk KZ Agraria Koper s potaknjenci razmnožili različne sorte in tipe oljk, ki smo jih zbrali na območju Slovenske Istre, in jih posadili v kolekcijski nasad v Strunjanu, da bi lahko v istih razmerah opazovali obnašanje različnih sort in tipov oljk. 1995 je bilo posajenih 21 sort oziroma tipov oljk, dve leti kasneje pa še nadaljnjih 7. Večina sort in tipov je zastopanih s petimi drevesi. Razdalja sajenja je 5 x 3 m, gojitvena oblika pa monokono.

Opazovanja in meritve

V nasadu že peto leto opazujemo rast (način, zbitost, bujnost) in rodnost ter občutljivost na bolezni, škodljivce in nizke temperature. Pomemben podatek je letno tehtanje pridelka, s katerim ugotavljamo čas vstopa v rodnost, izmenično in redno rodnost. Vsako leto stehtamo tudi plodove (50) in izračunamo povprečno težo plodov. V letošnjem letu bomo opisali vse rastline (drevo, rodna vejica, list, socvetje, plod, koščica), stehali koščice in ugotovili razmerje med plodom oziroma mesnatim delom plodu in koščico, kar je pomembno predvsem za sorte za vlaganje.

Tabela: Število dreves, leto sajenja, ocena rasti in rodnosti, ter povprečen pridelek na drevo in povprečna teža ploda po posamezni sorti v letu 2000

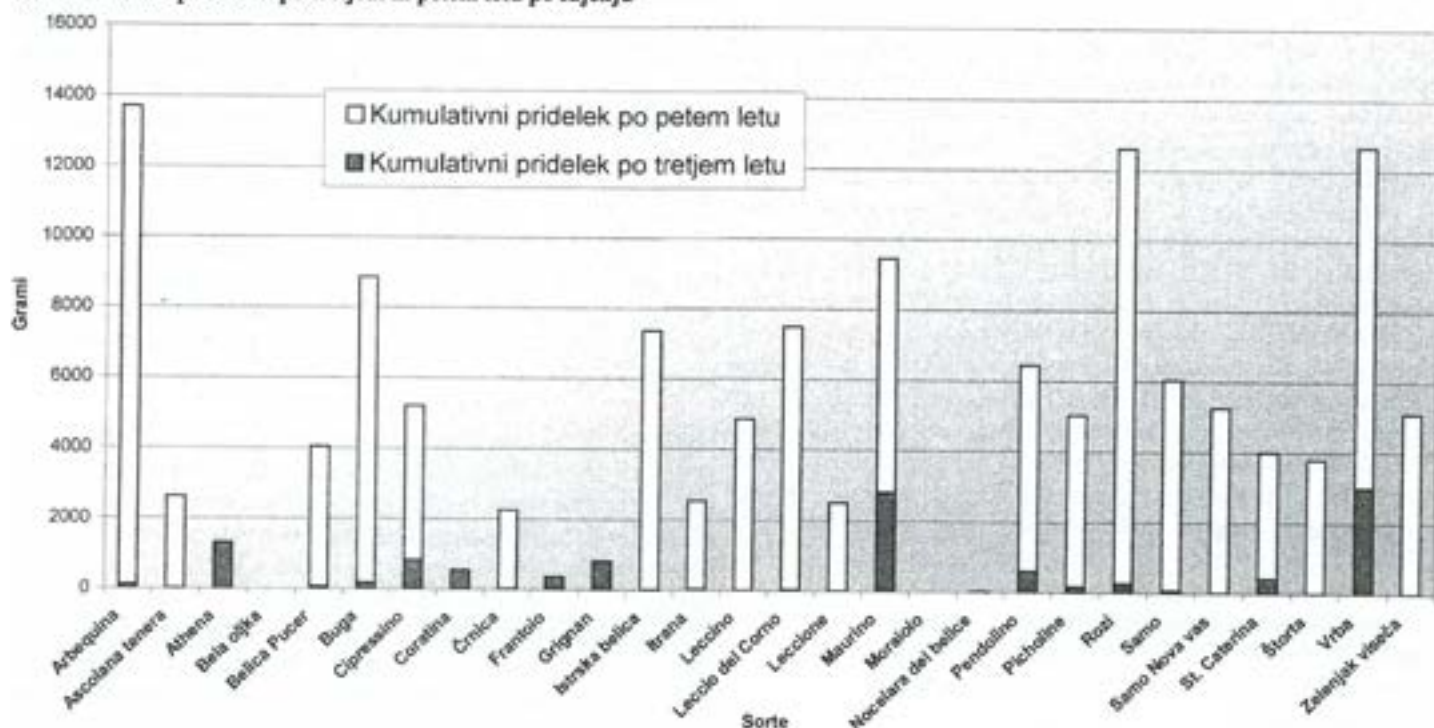
	Kultivar oziroma tip	Število dreves	leto sajenja	Rast - ocena 1 - 5	Rodn. Ocena 1 - 5	Povpr. prid./ drevo (g)	povpr. teža ploda (g)	Opombe
1	Frantoio*	5	97	4,0	3,2	372	2,26	
2	Nocelara*	5	97	3,6	2,0	26	5,61	
3	Grignan*	5	97	3,4	3,6	817	3,51	1 ni rodna
4	"Bela" *	1	97	4,0	1,0	-	-	1 propadla
5	Athena*	5	97	3,6	4,2	1286	3,80	
6	Moraiolo*	2	97	4,0	1,0	-	-	3 ukradene
7	Cypressino	5	95	4,2	2,4	424	2,84	
8	Arbequine	5	95,98	4,2	3,6	3555	1,72	2 dosajeni
9	Štorta	5	95	3,6	3,6	1672	3,89	
10	"Belica - P"	5	95	3,0	5,0	2898	2,48	
11	Buga	5	95,97	4,4	3,6	3651	2,74	1 dosajena
12	"Zelenjak v."	5	95	5,0	4,8	4596	2,80	
13	Coratina*	5	98	4,2	2,4	212	2,37	
14	"Samo"	3	95	3,3	3,3	1376	4,80	2 pozebli
15	St. Caterina	5	95,98	4,2	3,0	1387	6,83	1 dosajena
16	Črnica	4	95,98	4,0	3,2	1320	3,19	2 dosajeni*
17	Maurino	4	95,98	4,0	4,7	4075	2,04	1 drugi cv. - SC
18	Picholine	5	95	4,8	2,8	1386	3,99	
19	"Rozi"	4	95,97	4,0	5,0	7525	5,83	1 posadena
20	Leccione	1	95	5,0	4,0	2380	2,73	3 drugi cv.
21	Itrana	4	95,98	4,0	3,0	1537	3,98	2 dosajeni
22	"Samo N.v."	3	95	4,0	2,3	727	6,46	2 pozebli
23	Leccio del c.	1	95	4,0	4,0	3340	2,23	1 pozebel
24	"Vrba"	1	95	4,0	4,0	4820	2,34	
25	Istrska belica	5	95	4,4	4,6	5292	2,55	
26	Ascolana t.	5	95,97	4,0	3,0	1725	5,66	2 dosajeni
27	Leccino	5	95	4,4	4,0	4050	3,10	močna rez
28	Pendolino	5	95,97	4,4	4,0	3317	2,33	

Razlaga: - med narekovaji so neznane sorte
- * = drevesa so bila posajena 97

V tabeli so pod opombami zabeleženi podatki o pozebljih in dosajenih drevesih, seveda pa tudi močno porezanih drevesih kot posledica pozebe v decembru 1996. Občutljivost na nizke temperature lahko spremljamo po tem, koliko dreves je bilo dosajenih oziroma jih po pozebi ni bilo moč dobiti. Dosajeni so bili kultivarji, ki smo jih lahko takoj nabavili, medtem ko tipi nedoločeni sort niso dosegljivi, zato jih nismo dosadili. V lanskem letu smo v nasadu vzeli material za razmnoževanje s potaknjenci za vse kultivarje, ki jih je potrebno dosaditi. Pri močno porezanih drevesih po pozebi opazimo močnejšo rast, rodnosti pa še ni primerne. Med opombami je tudi označeno, če kateri od kultivarjev ne ustreza imenovanemu in sajenemu. Zaradi premajhnih pridelkov posameznih sort (posledica pozebe dec. 1996) analize olja nismo mogli narediti. V bodoče bomo opravili analizo oljevitosti in pa kakovosti oljčnega olja (pred tem moramo nabaviti laboratorijsko oljarno).

- Kolekcijski nasad

GRAF: Pridelki po sortah po tretjem in petem letu po sajenju

V grafu je prikazan skupni pridelek po tretjem in po petem letu predvsem zaradi različnega časa sajenja sort, tako da lahko vsaj približno primerjamo vse sorte med seboj. Razlike obstajajo tudi zaradi različnih pogojev rasti.

Vpliv pozebe v letu 1996 je različen tudi glede na starost dreves. Vsekakor pa smo dobili na podlagi teh opazovanj prve rezultate obnašanja 28 različnih sort pod istimi pogoji. Pozeba 1996 nam je pokazala tudi občutljivost posameznih sort na nizke temperature.

Zanimivo je, da je španska sorta **Arbequina** sicer občutljiva na nizke temperature, vendar se je po pozebi zelo dobro opomogla in hitro ponovno zarodila. Od domačih sort je **Buga** sicer po prvih treh letih zanemarljivo malo rodila, medtem ko v naslednjih dveh zelo dobro. Kot vidimo iz grafa se je po petih letih zelo približala sorti, za katero je značilen zgodnji vstop v rodnost - **Maurinu**. Ta je imel v prvih treh letih izjemno velik pridelek, kar je najbrž vplivalo na slabši razvoj drevesa in zato kasneje nekoliko zmanjšani rodnosti v primerjavi z ostalimi. **Istrska belica** sicer zaostaja za Arbequino, "Rozi", "Vrbo", Maurinom in Bugo, vendar dosega dobro rodnost v zadnjih dveh letih, enako kot **Leccio del corno**.

Pri nekaterih sortah ugotavljamo izmenično rodnost. Kljub temu, da so mlada drevesa, so nekatera imela 1999 bistveno višji pridelek kot 2000. Zelo izrazito se je to pokazalo pri **Cipressinu** (1999: 3964 kg/drevo, 2000: 424 kg/drevo), **"Samo Nova vas"** (1999: 4537 kg/drevo, 2000: 727 kg/drevo), manj izrazito pa pri "Samo", "Štorta", St. Caterina in Picholine. Zadnje tri sorte so sorte za vlaganje z večjim plodom. Tudi "Samo" je sorta z večjim plodom, vendar nedorečenim namenom uporabe (za olje ali vlaganje).

Zaključek

Na podlagi opazovanj in meritev različnih sort z isto oskrbo smo že sedaj ugotovili razlike v obnašanju sort. Glede na različne pridelke iste sorte v drugem delu nasada so seveda razlike med posameznimi sortami lahko nastale tudi zaradi neizenačenosti zemljišča, zato bi bilo primerno zastaviti še kakšen kolekcijski nasad, v vsakem primeru pa je nadaljevanje spremljanja obstoječega nasada nujno. Poleg naštetih opazovanj, meritev in opisov moramo v bodoče opraviti tudi analize vsebnosti in kakovosti olja, da bomo v bodoče lažje priporočali sorte primerne za olje in sorte za vlaganje.

Nasad oljk - gojitvena oblika monokono (VV)

Morfološke in genetske značilnosti

Tom Levanič*, Dunja Bandelj-Mavsar** - *Gozdarski inštitut Slovenije, Večna pot 2, 1000 Ljubljana in Znanstveno raziskovalno središče RS Koper, Garibaldijeva 18, 6000 Koper /

UVOD

Kultivar Istrska belica je poleg cv. Leccina en izmed najpogostejše sajenih kultivarjev v slovenski Istri. Odlike cv. 'Istrska belica' so precejšnja odpornost na zimski mraz, rastnost, visoka vsebnost olja, specifična aroma olja in visoka vsebnost bifenolov. V primerjavi z drugimi kultivarji je olje cv. "Istrska belica" tudi bolj trajno.

Na osnovi opazovanj fenotipa cv. 'Istrska belica' v različnih oljčnikih širom Slovenske Istre smo prišli do domneve, da med posameznimi cv. 'Istrska belica' obstajajo določene morfološke razlike v pogledu ploda, ki je ponekod bolj podolgovat in lista, ki je ponekod vzdolž listne osi bolj zaviti. Takšna spremenljivost znotraj kultivarja seveda takoj porodi vprašanja ali so takšne razlike posledica agrotehničnih ukrepov, rastišča, mikroklima ali pa obstajajo različni tipi cv. 'Istrska belica'. Da bi to domnevo preverili smo v letu 2000 sistematično pristopili k preučevanju genetskih, morfoloških in kemijskih značilnosti cv. 'Istrska belica'. V okviru raziskave smo si zastavili naslednje cilje:

- Preučitev morfoloških parametrov koščice navidezno različnih oljk cv. 'Istrska belica'.
- Primerjava genoma različnih oljk cv. "Istrska belica" s pomočjo RAPD molekularskih markerjev.
- Preučitev kemijskih razlik med različnimi oljkami cv. 'Istrska belica'.

Namen raziskave je na metodološko neoporečen način potrditi oziroma ovreči domnevo, da so v Slovenski Istri prisotni različni tipi cv. 'Istrska belica'.

MATERIAL IN METODA

Na širšem koprskem območju smo izbrali 7 referenčnih starih oljčnikov: (1) Škocjan - Koren, (2) Srmin - Juriševič, (3) Plavje - Čok, (4) Dekani - Štoghaus, (5) Črni kal, (6) Osp - Ban in (7) Boljunc (Italija) - Starec. Referenčni oljčniki so bili izbrani na osnovi podatkov o starosti oljčnikov in oljk ter na predpostavki, da je bil cv. 'Istrska belica' prvotno prinesen iz Boljunca v Italiji, po drugi svetovni vojni pa je bil sadilni material pridobivan v nekaterih starejših oljčnikih v Slovenski Istri. Iz nadaljnjih raziskav je izpadel oljčnik v Srminu, ker lastnik ni bil voljan sodelovati.

V vsakem oljčniku smo izbrali po pet dreves cv. 'Istrska belica' in jih označili z rumenim trakom. Pozicijo dreves smo zabeležili tudi v priročen načrt oljčnika. Vsakemu drevesu smo izmerili višino, obseg debla, velikost krošnje in zabeležili morebitne rastne anomalije, dupla ali poškodbe.

Za raziskave genoma smo uporabili nekaj enoletnih listov z vsakega drevesa. Čas nabiranja listov ni odločilen, koristno pa je, če listi niso prestari. Morfološke in kemijske analize opravljamo na plodovih nabranih v stopnji optimalne zrelosti. Le-to spremljamo s pomočjo redne kontrole spreminjanja stopnje oljovitosti. V času optimalne zrelosti naberejo po 100-150 plodov na drevo. Polovica plodov je namenjenih morfološkim analizam polovica pa kemijskim. Vzorce za morfološke in kemijske analize bomo ponovili dvakrat (prvič v letu 2000, drugič v letu 2001).

Genetsko raznolikost znotraj cv. 'Istrska belica' smo ugotavljali s pomočjo metode naključnega

namnoževanja polimorfne DNK - RAPD. Metoda RAPD je ena najpogostejše uporabljenih metod pri določevanju genetske raznolikosti. RAPD markerji omogočajo odkrivanje in analizo polimorfizmov v celotnem genomu, vključujoč kodirajoča in nekodirajoča zaporedja. Kot taka je ena najpogostejše uporabljenih metod pri določevanju genetske raznolikosti. Iz listov smo z ekstrakcijsko metodo izolirali DNK, jo namnožili v polimerazni verižni reakciji (PCR) in s pomočjo elektroforeze dobili elektroforegram. Z njim lahko ugotavljamo podobnosti oz. razlike med analiziranimi oljkami. RAPD metoda se je pokazala za zelo pomembno in uspešno pri ugotavljanju raznolikosti kultivarjev, identifikaciji različnih kultivarjev, pa tudi tistih, ki so si morfološko zelo podobni.

Morfološke analize koščice oljke smo opravili s pomočjo programa za analizo slike AnalySiS. Problem s katerim smo se srečali je bil, kako tridimenzionalno koščico prenesti v program za analizo slike, ki deluje v dveh dimenzijah. Koščice smo razporedili na podlago in jih slikali z digitalno kamero in na ta način izločili tretjo dimenzijo. Dobljeno sliko smo prenesli v računalnik in v programu za analizo slike opravili meritve. Merili smo naslednje parametre - površino in obseg koščice, največji in najmanjši premer koščice ter obliko koščice. Oblika koščice je pokazatelj, ki nam pove kako okrogla je koščica, če je faktor 1 ali blizu 1 pomeni, da je koščica okrogla, če pa je blizu 0 pomeni, da je koščica močno podolgovata.

Programi za analizo slike omogočajo hitro in natančno analizo kateregakoli objekta na sliki. Uporabni so predvsem tam, kjer je potrebno opraviti veliko število meritev v kratkem času. S pomočjo programa za analizo slike smo povečali natančnost prej ročnih meritev, hkrati pa smo pridobili tudi nove podatke, ki se jih pri ročnem merjenju ni dalo zajeti (obseg, površina in koeficient oblike koščice).

REZULTATI

Morfološke raziskave

Skupno smo izmerili 1347 koščic cv. 'Istrska belica'. Analiza je pokazala, da se koščice iz različnih oljčnikov v splošnem precej razlikujejo. V povprečju je bila preučena koščica dolga med 8 in 20 mm in široka med 4,5 in 15 mm. Površina koščic je bila med 30 in 158 mm². Raziskava je pokazala, da je površina koščice zaradi različnih pogojev rasti in agrotehničnih ukrepov zelo variabilna in ne odraža dejanskih razlik znotraj sorte. Najbolj primeren pokazatelj razlik bi bila po našem mnenju oblika koščice. Pri cv. 'Istrska belica' niha oblika med podolgovato (0,34) in skoraj okroglo (0,94). To pomeni, da znotraj preučeni oljk obstajajo določene razlike, ki pa jih lahko dokažemo samo z analizo genoma.

Preglednica 1: Osnovni statistični podatki za 1347 preučeni oljčni koščice

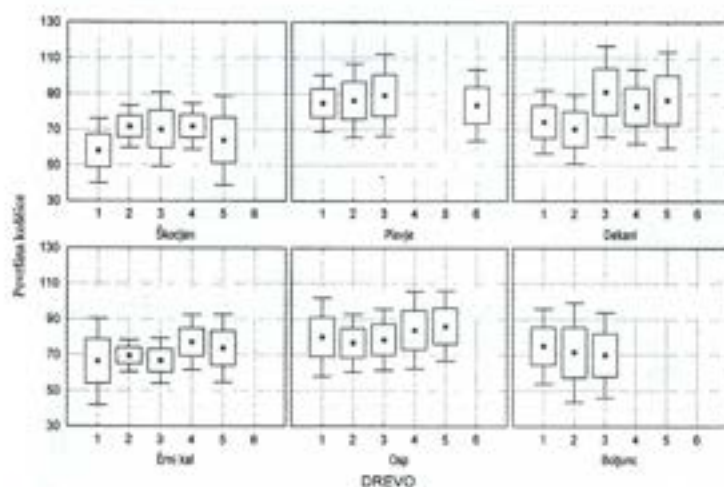
	enota mere	Povprečje	Minimum	Maksimum	Standardni odklon
Največji premer	mm	13,40	7,91	20,15	1,31
Najmanjši premer	mm	7,70	4,54	15,66	0,76
Površina	mm ²	77,14	29,88	157,51	12,74
Obseg	mm	36,54	22,56	74,53	4,67
Povprečni premer	mm	11,45	6,85	17,97	1,08
Oblika		0,73	0,33	0,94	0,09

kultivarja 'Istrska belica'

** Znanstveno raziskovalno središče RS Koper, Garibaldijeva 18, 6000 Koper

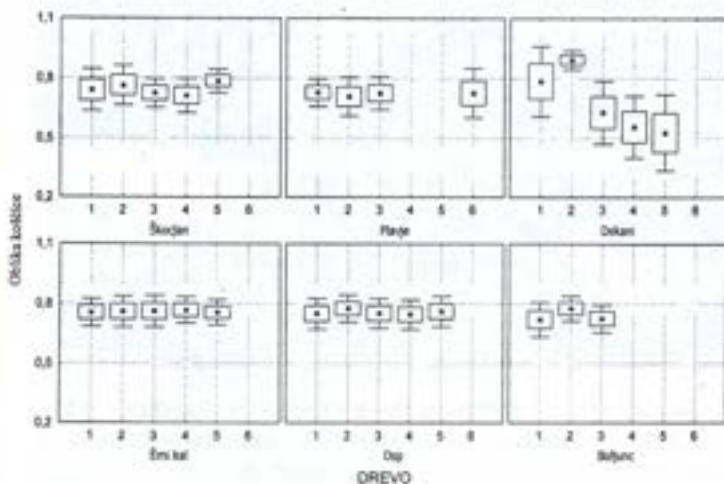
V nadaljnji analizi smo preučili razlike med koščicami med posameznimi oljčniki in drevesi. Z analizo variance smo ugotovili, da površina koščice zelo niha in to tako med oljčniki kot med drevesi. Razlogi za to so najverjetneje v različnih stopnjah intenzivnosti pridelave oljk.

Razlike med površinami koščice lahko najbolj nazorno prikažemo z Box-Whisker diagramom (slika 1). Na diagramu predstavlja črn zapolnjen kvadrček povprečno vrednost za drevo, večji kvadrat predstavlja 1 standardni odklon od aritmetične sredine, vodoravne črtice pa predstavljajo interval v katerem se nahaja 95% preučenih koščic.

Slika 1: Površina koščice za vsako drevo in oljčnik posebej.

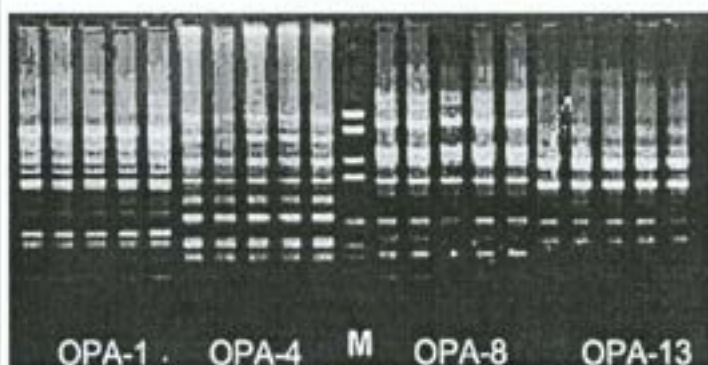
Zanimiva je primerjava med oljčniki in drevesi glede na obliko koščice (slika 2). Ta se zdi pri cv. 'Istrska belica' zelo stabilna. V pogledu oblike so najbolj primerljiva drevesa rasla v oljčnikih v Črnem kalu, Opu in Boljuncu. Nekoliko večja nihanja oblike smo zabeležili v Škocjanu in na Plavju, največje pa v Dekanih. Ali gre v Dekanih za kakšno drugo varieteto cv. 'Istrska belica' ali pa za kakšno popolnoma drugo sorto, bo pokazala analiza genomov.

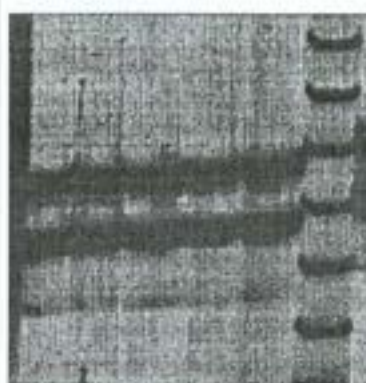
Slika 2: Oblika koščice za vsako drevo in oljčnik posebej

Raziskave genoma

Izolirali smo DNK tridesetih dreves cv. 'Istrska belica'. Genetske analize še potekajo na Centru za rastlinsko biotehnologijo in žlahtnjenje na Biotehniški fakulteti v Ljubljani. V analizo bomo vključili 14 že izbranih začetnih oligonukleotidov. Primer izenačenosti RAPD profilov petih dreves cv. 'Istrska belica' je podan na sliki 3. Na sliki 4 si lahko ogledamo tudi izenačenost elektroforetskih profilov mikrosatelitnih markerjev cv. 'Istrska belica'. Preliminarni rezultati so pokazali, da so preučevana drevesa genetsko identična, kar je lahko posledica vegetativnega načina razmnoževanja oljke.

Slika 3: Izenačenost RAPD profilov petih dreves cv. 'Istrska belica'. Namnoževanje v PCR z začetnimi oligonukleotidi OPA-1, OPA-4, OPA-8, OPA-13 (Operon), M-velikostni standard št. 6.

Slika 4: Cv. 'Istrska belica'. Identični profili mikrosatelitnih markerjev petih dreves. (Lokus sssOeUA-DCA 3).

ZAHVALA

Raziskavo sta finančno podprla Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport v okviru projekta "Morfološke, genetske in kemijske značilnosti sorte "Istrska belica" v Slovenski Istri" (šifra: L4-2302-1510-00) in Mestna občina Koper v okviru evropskega projekta ECOS UVERTURE - ONE, OLEUM NOSTRUM. Raziskave genoma so bile opravljene na Centru za rastlinsko biotehnologijo in žlahtnjenje, Oddelka za agronomijo, Biotehniške fakultete pod vodstvom prof. dr. Branke Javornik.

RAZMNOŽEVANJE IN CERTIFIKACIJA

Boltjan Godec, univ.dipl.ing.kmet., Kmetijski inštitut Slovenije - Oddelek za sadjarstvo in vinogradništvo

Mednarodni seminar - Meknes, Maroko, 1.4. do 8.4.2001

V času od 1.do 8. aprila sem se udeležil mednarodnega seminarja na temo Razmnoževanje in certifikacija sadilnega materiala oljke, ki je potekalo v Meknesu v Maroku. To je eno izmed izobraževanj, ki jih ima COI (Mednarodni svet za oljkarstvo) v svojem letnem programu dela. Podobno izobraževanje z drugačno vsebino je potekalo lani oktobra pri nas na Belvederju. Predavanja smo imeli v nacionalnem izobraževalnem središču za agronomijo (Ecole Nationale d'Agriculture). Na seminarju smo bili prisotni skoraj vsi predstavniki držav članic Mednarodnega sveta za oljkarstvo. Vsebinsko so bila predavanja razdeljena v 5 tematskih sklopov, zadnji dan je bil rezerviran za diskusijo v obliki dveh okroglih miz ter za predstavitev obravnavane problematike po državah, katerih člani smo bili prisotni na seminarju.

V drevesnici Dahbia v Meknesu koreninjenje potaknjencev oljke na poteke na ogrevalnih mizah, ampak v ogrevanem substratu (perlit), ki je v nivoju tal. (BG)

Teme predavanj so bile: Oljkarstvo v svetu na splošno, Tehnike razmnoževanja in vzgoja rastlin oljk pri drevesničarjih, Certifikacija sadik oljk - izkušnje, pravila in postopki, Genetsko bogastvo oljke in izboljšava sortimenta ter Značilnosti in vrednotenje genetskega materiala oljk z ugotavljanjem sortnih razlik. Temi okroglih miz sta bili: Odzivi na shemo certifikacije sadilnega materiala oljke in Pravila ter postopki za certifikacijo izdelkov iz oljčnega olja. V sklop seminarja sta bila vključena tudi dva strokovna ogleda. Ogledali smo si vzgojo sadik oljk v drevesnici v nacionalnem izobraževalnem središču za agronomijo (ENA) ter obiskali drevesnico Dahbia v Meknesu.

Po posameznih temah bom v nekaj nadaljevanjih podal nekaj osnovnih značilnosti s predavanj oziroma okroglih miz ter z ogleda vzgoje pridelave sadik v obeh drevesnicah.

Oljkarstvo v svetu na splošno

G. Touzani (COI, Madrid, Španija) je v svojem referatu skozi številke predstavil svetovno oljkarstvo. V letu 2010 naj bi bilo ob zdajšnjem trendu naraščanja novih oljčnih nasadov že 10.000.000 ha oljčnikov. Svetovna pridelava in poraba oljčnega olja sta še zmeraj v porastu. Povprečna svetovna pridelava za obdobje v letih 1993-2000 znaša 2.151.000 ton olja. Več kot 95 % le tega se pridelava v državah Mediteranskega bazena. V razpredelnici 1 so zbrani podatki pridelave olja v svetu.

Država	Površina oljk	
	v hektarjih	%
Tunizija	1.624.000	49,3
Maroko	550.000	16,6
Sirija	453.600	13,7
Alžirija	206.300	6,3
Libija	197.200	6,0
Jordanija	91.000	2,8
Palestina	85.000	2,6
Ostali	88.000	2,7
Skupaj	3.295.100	100

Razpredelnica 1: Svetovna pridelava oljčnega olja, povprečje za obdobje 1993-2000

Poraba oljčnega olja v svetu je seveda največja v državah, ki so tudi največje pridelovalke olja. Presenetljivo je, da se takoj za državami Evropske skupnosti s 6 % glede na svetovni konzum olja pojavijo ZDA. To je posledica ozaveščenosti o zdravju koristnih učinkih oljčnega olja. Tunizija je država, ki je največji izvoznik olja, saj ga pridelava trikrat več kot ga porabi. Najbolj je živahna trgovina med državami pridelovalkami oljčnega olja, ki so članice Evropske skupnosti (Italija, Španija, Portugalska, Francija, Grčija).

S pridelavo sadik oljk v drevesnici Dahbia (Meknes) ustvarila mednarodni ugled, vendar ne zanemarjajo tudi vzgoje ostalih sadnih vrst. Na sliki poleg oljk vidimo sadike jiv. (BG)

G. Berrichi (DPV-Direction de la Production Vegetale, Rabat, Maroko) je predstavil oljkarstvo v Maroku ter njihove usmeritve v prihodnje. Maroko je med državami arabskega sveta glede na površino, kjer rastejo oljke, na drugem mestu, za Tunizijo. Površine oljk arabskih držav so podane v razpredelnici 2.

SADILNEGA MATERIALA OLJKE

Boštjan Godec, univ.dipl.ing.kmet., Oddélek za sadjarstvo in vinogradništvo

Mednarodni seminar - Meknes, Maroko, 1.4. do 8.4.2001

Država	Pridelana količina olja	
	v tonah	%
Evropska skupnost	1.633.000	75,8
Tunizija	167.000	7,8
Turčija	104.000	4,8
Sirija	89.000	4,2
Maroko	58.000	2,7
Ostali (ZDA, Argentina,...)	100.500	4,7
Skupaj	2.151.000	100

Razpredelnica 2: Površine oljk držav Arabskega sveta v letu 2000

Z oljkami je v Maroku trenutno zasajenih 550.000 ha površin. Glede na vse površine na katerih rastejo sadne vrste in vinska trta, predstavlja površina, z oljkami 59 %. Vodilna sadjarska panoga je torej oljkarstvo. Oljka je razširjena tako v sušnih in saharskih kot tudi v goratih predelih.

Vzgoja sadik oljk v fakultetni drevesnici v Meknesu (FN4). Potaknjenci oljk kmalu po koreninjenju in presaditvi v kontejnerčke. (BG)

Pomen oljkarstva je tudi v borbi proti eroziji ter ohranjanju populacije v marginalnih področjih. Oljka kot nacionalna kultura zagotavlja intenzivno kmetijsko aktivnost, ki generira 11 milijonov delovnih dni na leto, kar odgovarja 55.000 stalno zaposlenim. Skupno število oljčnih dreves je okoli 64 milijonov. Starostna struktura oljčnikov je takšna, da je starejših od 50 let

Da tudi oljčno olje kupujemo predvsem s očmi dobro vedo tudi Maročani. Se v teh zapeljivih stekleničkah res skriva vrhunsko olje? (BG)

16 % oljk, v starosti med 15 in 50 leti je 43 % oljk in manj kot 15 let je starih 41 % oljk. Oljčniki so v glavnem monosortni, saj 96 % sortimenta pokriva avtohtona sorta Picholine Marocaine. To je sorta, ki je dobro prilagojena na tamkajšnje pedoklimatske razmere. Kljub temu da ima nekaj pomanjkljivosti, kot sta močna nagnjenost k izmenični rodnosti in dokajšnja občutljivost na nekatere bolezni, je tako razširjena predvsem zaradi obojestranske uporabnosti, saj je odlična kot namizna oljka in daje tudi dobro olje. Ostale sorte, ki predstavljajo 4 % sortimenta v maroških oljčnikih so Picholine de Languedoc, Manzanilla, Picual, Hojiblanca, Ascolana dura, Frantoio, Gordal... Pridelava namiznih oljk je v Maroku skoraj bolj pomembna kot pridelava olja, saj letno pridelajo veliko več vložnih-namiznih oljk kot olja. So veliki izvozniki namiznih oljk, saj izvozijo tudi do 85 % pridelane količine le teh. V zadnjem desetletju, torej od leta 1990 do 2000 je bila povprečna letna pridelava namiznih oljk 86.000 ton, medtem ko olja "le" 50.000 ton. Plan razvoja maroškega oljkarstva je zelo ambiciozen, saj nameravajo do leta 2020 razširiti pridelavo oljk na površini 1.000.000 ha. To naj bi omogočalo pridelavo 250.000 ton namiznih oljk ter 273.000 ton oljčnega olja.

Udeleženci seminarja pred vhodom v nacionalno izobraževalno središče za agronomijo (Ecole Nationale d'Agriculture) v Meknesu, kjer smo imeli predavanja. (BG)

Oleum nostrum spomladi 2001

Vanja DUJC, član nacionalnega pilotnega odbora Oleum nostrum

Za delo projektne skupine Oleum nostrum v prejšnjem letu je bila značilna predvsem pripravljajna dejavnost. Dela v tem obdobju so obsegala določanje temeljnih ciljev projekta, časovni potek projekta, usklajevanje partnerjev ter podpisovanje dokumentov o sodelovanju. V letošnjem letu pa se je dejavnost premaknila k vsebini, torej oljkam in oljčnemu olju ter oljkarjem. Organizirali smo štiri delovne skupine, ki bodo opravile potrebno delo. To so skupine za kakovost pridelave in predelave, za marketing, za podobo oljčnega olja Oleum nostrum ter skupina za delo s pridelovalci.

Delo skupin

Skupina za kakovost pridelave in predelave je določila vse kakovostne parametre. Naj jih povzamem: oljčno olje mora biti ekstra deviške kakovosti s kislinским številom ne višjim od 0,5 ter z geografskim poreklom. Pridelava oljk mora biti naravi prijazna: biološka ali integrirana. Torkle, v katerih bodo oljke predelane, morajo ustrezati vsem tehnološko sanitarnim predpisom. Skladiščni prostori, kjer bo olje hranjeno, morajo biti sanitarno ustrezni in z nadzorovano temperaturo. Skupina je naredila prvo kontrolo kakovosti, na osnovi katere je vodstvo projekta tudi dokončno izbralo sodelujoče pridelovalce.

Skupina za marketing je določila osnovne tržne cilje. Med možnimi prodajnimi tržišči sta bili na koncu izbrani Skandinavija in Nemčija. V letošnjem letu bo težišče dela na Skandinavskem polotoku, kjer bo že junija prvo tržno srečanje v Štokholmu. Lahko rečemo, da gredo tudi oljčna olja Slovenske Istre že čez nekaj dni prvič v novejši zgodovini v organiziran izvoz, pa čeprav gre tokrat le za vzorce. Zapomnimo si ta dogodek. Organizatorja tega srečanja sta Rieti in Bastija. Že januarja prihodnje leto pa bo podobno srečanje tudi v Frankfurtu, kjer bomo organizatorji mi in Palermo. Poleg priložnosti za afirmacijo naših oljčnih olj je na teh srečanjih gotovo tudi priložnost za afirmacijo naših vin in Slovenske Istre v celoti, če bo le komu do tega.

Skupina za podobo oljčnega olja Oleum nostrum je v svoji prvi fazi dela oblikovala zaščitni znak olja Oleum nostrum ter oblikovne izvedbe napisov, v nadaljevanju pa izbrala stekleno embalažo. Ta bo v času tiska Oljke že prispela. Slovenski del te skupine je pripravil tudi katalog slovenskih pridelovalcev olja Oleum nostrum. Lahko rečem, da gre za prvi tržno informativni material o oljčnih oljih Slovenske Istre.

Skupina za delo s pridelovalci je najprej zbrala intesente za sodelovanje, po dokončnem izboru štiridesetih najustreznejših pridelovalcev (po deset iz vsake pokrajine), pa pričela z osnovno instruktažo. Po končani predelavi so pridelovalci izdvojili olja za potrebe projekta, že čez nekaj dni pa jih čaka polnjenje steklenic.

Prvi kontrolni ogled nasadov

V začetku maja je bil pri nas na obisku gospod Mario Pestarini, agronom, tudi sam oljkar s 350 drevesi, ki je v vodstvu projekta zadolžen za delo s pridelovalci v celoti. Prišel je z nalogo, da se pogovori z vsemi desetimi pridelovalci, si ogleda njihove nasade, predelovalna postrojenja, skladiščne prostore in sam preveri, ali vsi pridelovalci ustrezajo vsem zahtevam projekta in kaj morajo dopolniti ali izboljšati v nadaljevanju. Pred tem si je že ogledal nasade v ostalih treh pokrajinah. Gospod Pestarini je bil z ogledom pri nas zelo zadovoljen. Najmočnejši vtis so nanj naredili oljčni nasadi: vzgoja, rez, prirastek in cvetni nastavek. Na tem področju tudi sicer nisem pričakoval problemov. Povsem ustrezajo tudi oljarne, ki predelujejo oljke pridelovalcev projekta. Nekaj pripomb je veljalo predvsem skladiščnim prostorom. Ti v glavnem niso toplotno nadzorovani. Do sedaj to tudi ni predstavljalo problema, saj vsi prodamo olje takoj po predelavi oljk. Vendar bomo skladiščne prostore morali postopno primerno urediti.

Z gospodom Pestarinijem smo imeli tudi več zanimivih pogovorov o rešitvah nekaterih problemov, ki zadevajo oljkarstvo v Italiji.

Kar zadeva odpadke pri predelavi oljk, je v Italiji zakonsko dovoljeno in natančno določeno vračanje odpadkov predelave v oljčne nasade. Določena je tako količina tropin letno na hektar, s katero je možno gnojiti oljčne nasade, kot količina vegetacijske vode, s katero je možno nasade zalivati. Pri nas to še ni urejeno tako kot v Evropski uniji in bomo v nadaljevanju Ministrstvu za kmetijstvo to uskladitev predlagali.

Zanimiva je tudi rešitev plačevanja davčnih obveznosti oljkarjev v Italiji.

Oljkarji, ki z oljkarsko dejavnostjo ne presežejo realizacije 10 mio Lit, ne prijavljajo te dejavnosti in ne plačujejo od nje nikakršnih davkov. Tisti, ki presežejo to vrednost, morajo dohodek in stroške prijaviti v davčni (dohodninski) napovedi, ter plačajo 10% davek na dobiček. Dovoljena je prodaja na domu. Kmetje morajo voditi enostavno knjigovodstvo. V zvezi s tem je vsekakor bolje, da ne predlagamo nobene spremembe.

Projekt Oleum nostrum nam poleg ostalega nudi, da se v stikih s sodelavci seznanimo o rešitvah oljkarskih in oljarskih problemov v državah, ki v projektu sodelujejo in se postopno pripravimo na podobne rešitve, ki nas čakajo v bližnji prihodnosti.

BRIŠKI OLJKARJI NA STROKOVNEM IZLETU

Bruno Podveršič

Dolina pri Trstu je bil naš letošnji cilj. V zadnjih dneh marca je krenil poln avtobus z Dobrovega do Trsta, kjer nas je na sedežu Slovenske kmetijske zadruge sprejel njen predsednik g. Boris Mihalič in nam razložil stanje in probleme oljkarstva na Tržaškem, kjer delujeta tudi dve oljarni.

Bilo je deževno vreme, nesigurno, zato nismo mogli na hrib, da bi si od blizu ogledali oljčnike na robu Boljunca. Šli smo v vas k oljkarju in vinarju Roberto Otta, ki nas je prijazno sprejel in nam ponudil izdatno pokušno žlahtne vitovske grganje in ekstra deviškega oljčnega olja. Bili smo navdušeni nad sprejemom in nad ponudenimi dobrotami. Robi Ota nam je lepo razložil ne prav lahko pot 4 boljunskih oljkarjev do zasaditve 12 ha oljčnika na sienjski boljunski površini. Pozeba in še kaj ni ustavilo boljunskih oljkarjev. Izvedeli smo marsikaj zanimivega o oljkah in zamejstvu, o delovanju slovenskih kulturnih društev.

Prisrčen sprejem v slovenskem dijaškem domu "Srečko Kosovel" v Trstu, prijetno kosilo: ravnateljica doma g. Sanja Babič nam je razložila položaj in težave slovenskih ustanov v Trstu. Postanki na razglednih točkah so nam pokazali mesto Trst in pristanišče vse, dokler se nismo ustavili v Repentabru pred tipično briško hišo ohranjeno kot dediščino kmečke arhitekture. Pričakoval nas je repentaborski župan g. Križman in pozdravil. Izmenjava pozdravov s predsednikom društva oljkarjev Brd nam je predočila tudi kulturno povezavo Repentabra in Brd, saj je tu v Repentabru osnovna šola poimenovana po našem briškem pesniku dr. Alojzu Gradniku.

Na poti proti domu še kratek postanek na turistični kmetiji v Zagrađcu. Domače vino in okusne jedi iz domače kuhinje so nas razvedrili in nas prav razpoložene popeljali na Dobrovo v večernih urah.

Spet smo srečali ljudi navdušene oljkarje, ki se trudijo, da bi posadili in vzgajali to prelepo sredozemsko drevo, ki ne samo rodi prežlahtno olje, ampak daje našim krajem izredno milino.

Sajenje
matičnega
nasada (VV)

TA KRATKE

Krk

Konec aprila smo se nekateri oljkarji udeležili srečanja "Blagodati maslinovog ulja" na Krku, ki ga je organiziral Center za mediteransko kmetijstvo Primorsko - goranske županije. Ob tej priložnosti smo lahko prisluhnili zanimivim predavanjem o varstvu oljke in ekološkem oljkarstvu, predvsem pa predavanjem o prehranskih lastnostih in zdravilnih učinkih oljčnega olja. Najpomembnejši del srečanja je bila gotovo razglasitev rezultatov degustacije oljčnega olja in podelitev priznanj za kakovost. Na degustacijo so prejeli skupno 36 oljčnih olj (med njimi tudi tri slovenska), med katerimi jih je samo 13 imelo kislinsko stopnjo pod 0,3 %, kakor je bila postavljena meja za izvedbo organoleptičnega ocenjevanja oljčnih olj. (VV)

Ptuj

Tudi letos so na Ptuj organizirali prireditve "Dobrote slovenskih kmetij", ki je organizirana s pomočjo Kmetijske svetovalne službe Slovenije. V okviru te prireditve organizatorji zbirajo različne kmetijske proizvode, kakor tudi oljčno olje, ki jih strokovno ocenijo. Najbrž se tega ocenjevanja udeleži premalo oljkarjev, da bi organoleptično ocenjevanje opravila komisija za ocenjevanje oljčnega olja po obstoječem pravilniku. Tako se oljčna olja ocenjujejo po drugih metodah, ki so precej drugačne od veljavne. V letošnjem letu so bila v okviru te prireditve ocenjena samo tri oljčna olja, ki pa so kljub neznanim metodam dosegla zelo dobre rezultate. Mogoče bi le veljalo razmisliti, da drugo leto tudi ostali damo oljčno olje na degustacijo. Lahko v bodoče ne bo zadostovalo, da kolegi poznajo naše dobro oljčno olje... (VV)

Matični nasad

Odbiranje najboljših dreves za nadaljnje razmnoževanje je zelo pomembno za doseganje dobre, redne in zgodnje rodnosti in pa tudi drugih dobrih lastnosti rastlin, zato ta način poznamo že iz preteklosti. Vsi proizvajalci sadik morajo material za razmnoževanje jemati iz potrjenih matičnih dreves, kar pomeni, da so drevesa vsaj tri leta polne rodnosti opazovana. Temu pravimo selekcija. Med 150 drevesi Angela Hlaja nad Lamo smo izbrali 10 najboljših dreves, jih razmnožili in letos maja je Angelo postavil nasad z odbranimi drevesi Istrske belice, ki bodo služila kot matična drevesa. (VV)

Inventarizacija sort v Slovenski Istri

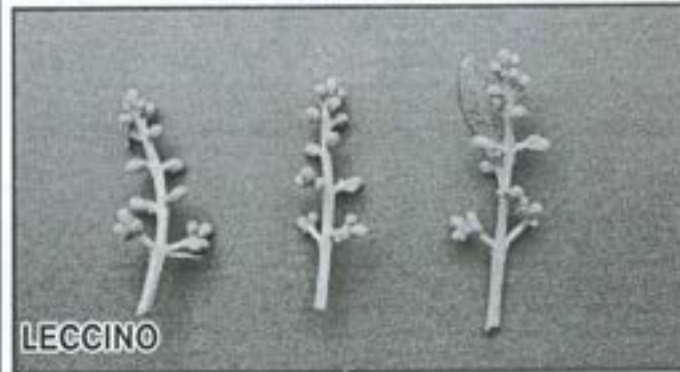
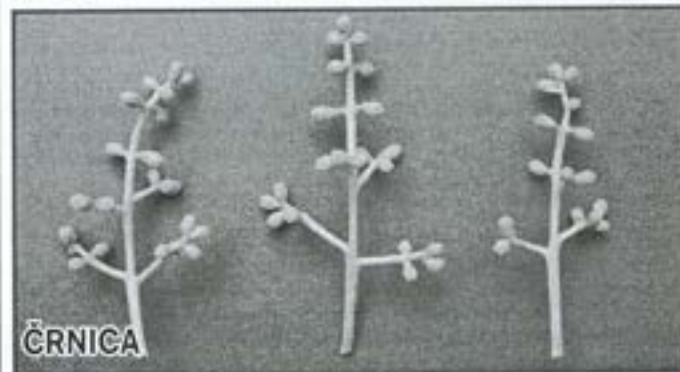
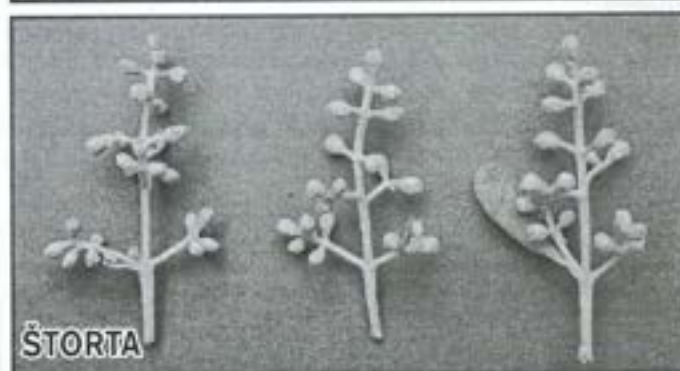
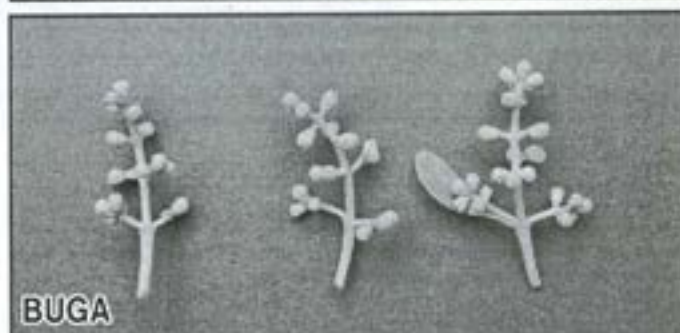
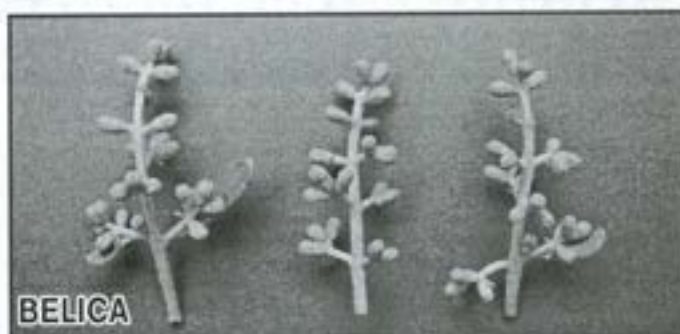
Viljanka Vesel, univ.dipl.ling.agr. - koordinator Centra za oljkarstvo / KVZ KSS Koper - Center za oljkarstvo, tel.: 631.32.32 / E-mail: viljanka@siol.net

Identificiranje posamezne sorte in njen opis je zelo težaven, saj lahko različno okolje in agrotehnični ukrepi zelo spremenijo fenotip in biologijo rastline. V različnih pogojih se lahko spreminja tudi velikost ploda, velikost in obarvanost lista, dolžina enoletnih vej in razdalja med členki (internodiji). Ravno tako pa je s tem pogojen tudi čas cvetenja in dozorevanja, oploditev, pridelki, vsebnost olja in kakovost oljčnega olja. Ko so ljudje na osnovi lastnih izkušenj odbirali najboljše sorte, niso ločevali učinka genetskih lastnosti in učinka okolja ter agrotehničnih ukrepov. Ravno zaradi tega velikokrat niso dobili zaželenega učinka, saj se s prenosom v drugo okolje z drugim načinom obdelave lahko neka dobra lastnost sorte izgubi. Čeprav so nekatere morfološke lastnosti dokaj stabilne kot so način rasti drevesa, oblika ploda, lista in koščice, velikokrat težko opišemo in določimo sorto. Vsekakor so rodnost, debelina plodov in oljevitost temeljne značilnosti, na podlagi katerih sloni selekcija in odločitev za širjenje določene sorte.

Pri inventarizaciji sort se v svetu srečujejo s težavami, čeprav je veliko število sort že opisanih ali vsaj znanih, saj je veliko število tudi neidentificiranih ali celo še neznanih. Marsikje so posamezne sorte znane samo v ožjem območju, kjer rastejo. Identifikacija sort in njihova klasifikacija so otežene tudi zaradi poimenovanja nekaterih sort. Velikokrat se dogaja, da ima neka sorta več različnih imen (Belica = Istrska belica = Bianchera = Žlahtna belica...) ali pa imata dve ali več različnih sort enako ime.

Za identifikacijo sort obstajajo točno predpisane metode morfološkega in fiziološkega opisovanja sort po katerih poskušamo identificirati tudi oljke v Slovenski Istri. Pri drevesu opisujemo bujnost, rast (pokončna, razširjena, povešena) in zbitost krošnje. Pri listu je poleg opisovanja (oblika, ukrivljenost, velikost, barva...) potrebno izvesti tudi meritve (dolžina, širina, površina). Zelo natančni so opisi plodov (barva, čas obarvanja, oblika, simetrija, položaj najširšega dela ploda, velikost, oblika vrha in baze, povrhnjica, teža...) predvsem pa koščic. V tem času (tik pred odpiranjem cvetov) opisujemo socvetja. Iz posameznega drevesa poberejo 50 socvetij iz sredine rodne vejice na vseh straneh krošnje in izmerimo dolžino socvetij, preštejemo cvetove v socvetju ter ga opišemo. Opis vsebuje strukturo socvetja (redko, zbito, kratko, dolgo), obliko socvetja, prisotnost cvetov v pazduhah razvejanja socvetja in velikost cvetnih popkov pred odpiranjem cvetov.

Na podlagi vseh opisov, ki jih lahko med seboj primerjamo (prav tako pa lahko primerjamo opise tujih sort, ki se izvajajo v drugih državah), lahko identificiramo posamezne sorte, čeprav to ni enostavno, saj se zaradi različnega okolja iste sorte med seboj lahko razlikujejo v nekaterih lastnostih.

ZAVAROVANJE OLJK PRED NEVARNOSTJO TOČE, UDARA STRELE IN POŽARA, ZA KOLIČINO IN KVALITETO

Zavarovalnica Maribor d.d. in Društvo oljkarjev Slovenske Istre (DOSI) poslovno sodelujeta že vrsto let, kar je bilo potrjeno s podpisom generalne police za zavarovanje oljk (plodov) in sicer že v letu 1997.

Tako smo vam že v preteklih številkah vašega glasila "OLJKA" podrobno opisali način zavarovanja, čas jamčenja zavarovanja (začetek in konec), ob škodnem dogodku - razvrstitev oljk v kvalitetne razrede ter višino zavarovalne vrednosti za zavarovanje oljk pred nevarnostjo toče, udara strele in požara.

Za zavarovanje količine oljk veljajo splošni pogoji To-01, pri zavarovanju, ki vključuje tudi kvaliteto oljk, veljajo tudi posebni pogoji za zavarovanje kvalitete oljk z oznako TO-KO-97.

V današnji številki glasila vas želimo ponovno seznaniti z informacijami o zavarovanju - o ceni zavarovanja, kot sledi:

- 1. Cena kg oljk za izračun zavarovalne vrednosti znaša od 240,00 sit do 350,00 sit.**
- 2. Določitev zavarovalne vrednosti pridelka:** zavarovalno vrednost določi vsak zavarovanec sam, izračuna se tako, da se pričakovani pridelek oljk pomnoži z izbrano ceno za kg oljk iz prejšnje točke.
- 3. Popust:** vsem zavarovancem - članom "Društva oljkarjev Slovenske Istre" pripada še dodatni **10% popust** na letno premijo.
- 4. Plačilni pogoji:**
 - 20 % premije se plača takoj ob sklenitvi
 - 80% premije pa do 15.12.
 - za letno premijo do 20.000,00 sit se plača premijo takoj v celoti s 4% popustom na gotovino
- 5. Praktični izračun:**

• pričakovani pridelek za leto 2001	=	1.000 kg
• cena za 1 kg oljk	=	250,00 sit
• popust na članstvo v društvu	=	10 %

Letna premija za 1.000 kg pridelka znaša 25.880,00 sit

Plačilo: - takoj	20%	oz.	5.180,00 sit
- do 15.12.	80%	oz.	20.700,00 sit

ZAVAROVANJE MLADIH NERODNIH OLJČNIH NASADOV PRED NEVARNOSTJO TOČE, POŽARA, UDARCA STRELE, VIHARJA TER POMIKANJA ALI ODTRGANJA TERENA

Zavarovalna vsota znaša višino stroškov za napravo mladih nerodnih oljčnih nasadov in oskrbovanje le-teh (skupno vloženi stroškov).
Opomba: stroški za ureditev zemljišča oz. njegove usposobljenosti za zasaditev (melioracija...) ter stroški za oporo oz. armaturo, se ne zavarujejo.

Primer:

• število oljčnih sadik na ha	350 oljk
• vrednost oljčne sadike	2.000,00 sit
• zavarovalna vsota na ha	700.000,00 sit
• popust za članstvo v društvu	10 %

Letna premija za 350 sadike znaša 25.500,00 sit

Plačilo: - takojšnje plačilo (popust 4%)	znaša	24.480,00 sit
- v dveh obrokih: 50% takoj, razlika 50% po dogovoru (do 6 obrokov) z ustreznimi obrestmi		

Vsakemu članu društva, ki bo sklenil še premoženjsko zavarovanje (hiša, stanovanje, gospodarsko poslopje...) nudimo dodatni popust na ta zavarovanja.

Ob neobvezujočem obisku našega zastopnika boste izvedeli še marsikatero podrobnost ter novost na področju zavarovanja.

PISARNA IZOLA

Cankarjev drevored 2
6310 Izola

tel: 05/ 640-37-17

Čas poslovanja

Pon - pet: od 09.00 do 12.00

šreda: od 09.00 do 17.00

PISARNA LUCIJA - PORTOROŽ

Obala 114, 6320 Portorož
(Poslovno trgovski center)

tel: 05/ 677-50-45

Čas poslovanja

Pon - pet: od 08.00 do 12.00

sreda: od 08.00 do 16.00

PREDSTAVNIŠTVO KOPER

Čas poslovanja
Pon - pet: od 08.00 do 16.00

DNEVI OLJK

PROGRAM PRIREDITEV

Sobota, 2. junija 2001

ob 10.00 uri

OLJKA, ALI TE POZNAM?

Tekmovanje četrtošolcev (šola Korte)

ob 13.00 uri

FINALE TEKMOVANJA "OLJKA, ALI TE POZNAM?"

Zadružni dom Korte

ob 16.00 uri

**OTVORITEV PRODAJNE RAZSTAVE
"DOMAČA KUHINJA IN OLJČNO OLJE"**

ob 16.00 uri

**OZNAČBA POREKLA BLAGA
OLJČNEGA OLJA SLOVENSKE ISTRE**

Zadružni dom Korte

ob 17.00

VODEN OGLED NASADA

Zbirno mesto pred Zadružnim domom Korte

ob 17.30 uri

OKROGLA MIZA

"EKOLOŠKA OSVEŠČENOST V KMETIJSTVU"

Zadružni dom Korte

ob 19.00 uri

ZBOR OLJKARJEV SLOVENSKE ISTRE

Zadružni dom Korte

ob 20.30 uri

PODELITEV PRIZNANJ IN KULTURNI PROGRAM

Pred zadružnim domom Korte

ob 21.00 uri

ZABAVA S PLESOM - Slavko IVANČIČ in ansambel KALAMARI

Pred zadružnim domom Korte

Nedelja, 3. junija 2001

ob 17.00 uri

RAZSTAVA O OLJKI IN KMEČKIH OPRAVILIH

Cetore

ob 18.00 uri

ZABAVNI PROGRAM S PLESOM

Cetore

Dušanu Čoku v spomin

Leto dni mineva, odkar nas se je za vedno poslovil od nas naš dolgoletni član društva, upravnega odbora, degustacijske komisije in starosta istrskih oljkarjev Dušan Čok. Neprizadeti ne moremo mimo tega dogodka, saj je pomenil veliko izgubo za naše društvo. S svojo predanostjo oljkarstvu, s svojo veliko energijo, nesebičnostjo in življenjskim optimizmom je pustil v društvu neizbriseno pečat. Kljub svoji zakoreninjenosti v istrski oljkarški tradiciji je bil izredno dovzeten za razvoj in je tako skladno povezoval izročilo in nova spoznanja. Skupaj z nami se je veselil velikega preporeda istrskega oljkarstva in velika množica novih oljčnih gajev na prisojnih pobočjih gričev mu je pomenila največje plačilo za njegovo neutrudno delo. Naj počiva v miru v domači istrski grudi in spomin nanj bo živel z nami naprej ter nas bo spremljal ob vseh razpotjih in uspehih istrskega oljkarstva.